

RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE
Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultāte

Māra LIEPA-ZEMEŠA
Doktora studiju programmas „Arhitektūra” doktorante

PILSĒTTELPAS ATTĪSTĪBA RĪGĀ

Promocijas darba kopsavilkums

Zinātniskais vadītājs
Dr. arch., asoc. prof.
S. TREIJA

Rīga 2011

PROMOCIJAS DARBS IZVIRZĪTS ARHITEKTŪRAS DOKTORA GRĀDA IEGŪŠANAI RĪGAS TEHNISKAJĀ UNIVERSITĀTĒ

Promocijas darbs arhitektūras doktora grāda iegūšanai tiek publiski aizstāvēts 2011. g. 2. septembrī plkst. 10⁰⁰ Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātē.

Liepa-Zemeša M. Pilsēttelpas attīstība Rīgā. Promocijas darba kopsavilkums. – Rīga : RTU, 2011. – 47 lpp.

Iespiests saskaņā ar RTU Arhitektūras un pilsētbūvniecības katedras 2011. gada 3. maija lēmumu, sēdes protokols Nr. 10

OFICIĀLIE RECENZENTI

Rīgas Tehniskās universitātes profesors,
Dr. habil. arch. Jānis Krastiņš

Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītājs,
Dr. arch. Juris Dambis

Viļņas Ģedimina Tehniskās universitātes docents,
Dr. Gintaras Stauskis

APSTIPRINĀJUMS

Apstiprinu, ka esmu izstrādājis doto promocijas darbu, kas iesniegts izskatīšanai Rīgas Tehniskajā universitātē arhitektūras doktora grāda iegūšanai. Promocijas darbs nav iesniegts nevienā citā universitātē zinātniskā grāda iegūšanai.

Māra Liepa-Zemeša

Datums: 01.06.2011.

Promocijas darbs ir uzrakstīts latviešu valodā, satur ievadu, 4 nodaļas, secinājumus, izmantoto avotu sarakstu, 3 pielikumus, 188 zīmējumus un ilustrācijas, kopā 204 lappuses. Literatūras sarakstā ir 214 nosaukumi.

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā «Atbalsts RTU doktora studiju īstenošanai».

ISBN 978-9984-49-335-0

DARBA VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS

Tēmas aktualitāte

Pilsētas ir attīstījušās daudzu gadsimtu garumā. Lai uzlabotu dzīves kvalitāti, tās būvējuši dažādu laikmetu cilvēki, veidojot savām vajadzībām atbilstošas telpiskas struktūras, kas kopā ar dabas vidi rada pilsēttelpu, t. i., pilsētas plānojuma struktūras trešo dimensiju, kas ir šīs struktūras izpausme telpā.

Vides estētika ietver vides ārējās īpašības (formu skaistumu, saderību u. tml.), kuras cilvēki uztver kontekstā ar vides saturu, struktūru un izmantojamību. Vides estētika ietekmē indivīdu uzvedību, veidojot cilvēka priekšstatus par sakārtotu dzīves telpu un veicinot dzīves kvalitātes paaugstināšanu. Pilsēta ir cilvēku radīta struktūra, kura veidošanā estētiskie nodomi tiek minēti kā vieni no galvenajiem, taču joprojām par šiem jautājumiem trūkst objektīvu spriedumu ne tikai sabiedrībā, bet arī profesionāļu vidū. Ir nepieciešams definēt pilsēttelpas estētiskās kvalitātes vērtēšanas nosacījumus, tādēļ pilsēttelpas attīstības izpētes ietvaros šī vidi raksturojošā pazīme ir apskatīta detalizēti.

Pilsēttelpas veidošanās ir vairāk vai mazāk apzināti regulēts un uz dažādiem priekšnosacījumiem balstīts process. Pilsēttelpas risinājumus ietekmē gan nacionālā, gan reģionālā politika, kas nosaka konkrētās pilsētas vietu un nozīmi, kā arī parāda galvenās sabiedrībā atzītās vērtības. Šīs koncepcijas kopā ar vietējiem pilsētvidi ietekmējošiem faktoriem pārtop figurāli fiziskās struktūrās pilsēttelpā un kļūst par būtisku sfēru teritorijas plānošanā.

Mūsdienās pilsētas attīstības plāns ir instruments, kurā definēti vispārīgi nosacījumi pilsētas attīstībai, taču Latvijā līdz šim trūkst mehānismu, kas sekmētu kompleksu pilsēttelpas attīstības plānošanu un nodrošinātu tās pēctecību. Pilsēttelpas veidošana notiek nekoordinēti, galvenokārt risinot konkrētus gadījumus. Pašvaldībās tiek apspriesti pilsētas kopējās telpiskās kompozīcijas jautājumi, taču trūkst izpratnes par šī faktora lomu pilsētas attīstībā. Ļoti bieži pilsētbūvniecisku lēmumu pieņemšanā prioritāte tiek piešķirta plānošanas ekonomiskajiem un politiskajiem faktoriem. Pilsēttelpas veidošana Latvijā pagaidām ir rudimentāra sfēra un tiek realizēta sektoriāli.

Teorētiskie pētījumi par pilsēttelpas veidošanas jautājumiem aizsākās 19. un 20. gadsimta mijā. Šajā laikā pilsētplānošana pievienojās tai arhitektūras teorijas jomai, kas akcentēja telpiskos risinājumus un cilvēka uztveri, radot jaunu terminu „urban design”. Pamatā ar šo apzīmējumu saprot nozari, kas apskata pilsēttelpas veidošanas jautājumus, meklējot labvēlīgākos risinājumus tās uztverei no publiskās telpas. Nozare apskata pilsētu kā arhitektonisku objektu, kam bez praktiskās nozīmes piemīt arī stabilas estētiskas īpašības. Līdz šim latviešu valodā terminam nav oficiāli apstiprināta tulkojuma. Ņemot vērā risināmo jautājumu loku un termina spēju raksturot gan vidi, gan procesu, kā arī tā vēsturisko izcelsmi,

šajā darbā angļu valodas termina „urban design” tulkojumam latviešu valodā ir izmantots arhitekta un pilsētplānotāja Andra Rozes dotais – „pilsētvides arhitektūra”.

Pilsētvides arhitektūra ir cieši saistīta gan ar plānošanu, gan ar arhitektūru. Tā sakņojas pilsētvides hierarhijā, ietekmējot telpiskos risinājumus gan pilsētas vai metropoles kopējā struktūrā, gan pilsētvides detaļās un veidojot cilvēkos izpratni par konkrētās vietas nozīmi telpā un laikā. Jebkura telpiska struktūra pilsētā ir pilsēttelpas sastāvdaļa, kam atkarībā no apstākļiem noteiktā teritorijā var būt sava, noteikta nozīme. Arhitektūrai kā mākslai veidot cilvēkam nepieciešamo telpu visos mērogos ir izšķiroša loma kopējā telpiskā redzējuma nodrošināšanā. Lai radītu kvalitatīvus un ilgtspējīgus pilsētbūvnieciskos risinājumus, ir jāizstrādā paņēmieni, kā uzlabot pilsētvides arhitektūru nākotnē.

Darba pamatnostādnes

- Līdzšinējie teorētiskie pētījumi, kuros atzīta sabiedrības vajadzībām atbilstošas pilsēttelpas veidošana, kas atbilst cilvēku psiholoģiski konstruētajai uztverei.
- Latvijas Republikas normatīvo tiesību aktu bāze telpiskajā plānošanā, ņemot vērā Eiropas Savienības plānošanas dokumentos iekļautos principus pilsēttelpas attīstībai.
- Eiropas telpiskās plānošanas politika, kas balstīta uz ilgtspējīgu attīstību, kuras pamatā ir savstarpēji saistītas sociālās, ekonomiskās un vides dimensijas. Tās stratēģiskais mērķis ir pilsētu veidošana, radot iedzīvotājiem kvalitatīvu dzīves vidi. Šī mērķa sasniegšanai telpiskie jautājumi tiek risināti ar tādu apbūves formu, kas veidota saskaņā ar vietas vēsturi, kultūru un ainavu.
- Eiropas Pilsētplānotāju padomes (*The European Council of Town Planners*) izstrādātais dokuments Eiropas pilsētu nākotnei „Jaunā Atēnu harta 2003”, kurā noteikts, ka „pilsētvides arhitektūra būs pilsētu uzplaukuma galvenais elements”.

Pētījuma priekšmets ir Rīgas pilsēttelpa, izvērtējot priekšnoteikumus, ko sniedz tās ģeogrāfiskais izvietojums un dabas apstākļi, pilsētas attīstības vēsturiskie procesi, tur dzīvojošā sabiedrība un tās pieprasījums, kā arī tiesiskais regulējums.

Pētījuma mērķis ir sniegt teorētisku pamatojumu pilsēttelpas attīstības plānošanai, kurā izvērtēti pilsēttelpas attīstību ietekmējošie faktori un sabiedrības prasības estētiski kvalitatīvai pilsēttelpai. Pētījums nostiprina pilsētvides arhitektūras lomu telpiskās plānošanas sistēmā.

Pētījuma uzdevumi

- Definēt vides uztverei atbilstošus priekšnoteikumus pilsēttelpas veidošanai.
- Noteikt pilsētvides estētisko kvalitāti raksturojošos kritērijus.

- Formulēt Rīgas pilsēttelpas attīstību ietekmējošos faktoros.
- Noteikt pilsētvides arhitektūras vietu un lomu telpiskās plānošanas sistēmā.
- Izpētīt mūsdienu starptautisko pieredzi pilsēttelpas veidošanā un tās piemērošanas iespējas Rīgā.
- Definēt galvenās Rīgas pilsētelpu veidojošās struktūras un sniegt priekšlikumus to attīstībai.
- Noteikt pilsētvides arhitektūras kvalitāti veicinošos attīstības virzienus.

Pētījumā izmantotās metodes

- Pilsētu fizisko struktūru attīstību regulējošo normatīvo tiesību aktu un dokumentu salīdzinoša analīze.
- Ar pilsēttelpas attīstību saistītās literatūras un starptautiskās pieredzes salīdzinoša analīze.
- Intervijas ar Latvijas un ārvalstu valsts un pašvaldību institūciju amatpersonām, praktizējošiem arhitektiem un pilsētplānotājiem, profesoriem un Latvijas uzņēmējiem, kas darbojas nekustamo īpašumu jomā.
- Iedzīvotāju socioloģiskā aptauja.
- Rīgas un citu Eiropas pilsētelpu vizuāli salīdzinoša analīze, lai pārbaudītu pilsētplānošanas teorētisko atziņu izmantošanu praksē, kā arī lai izvērtētu realizētos pilsētvides arhitektūras paņēmienus.

Darba zinātniskā novitāte

Pirmo reizi aprītē ieviests termins „pilsēttelpa” un analizēta pilsētvides arhitektūras vieta un loma Latvijas telpiskās plānošanas sistēmā. Kompleksi analizēti apstākļi, kas ietekmē Rīgas pilsēttelpas attīstību, fiksētas problēmas un meklēti to iespējamie risinājumi, nosakot galvenos pilsētelpu veidojošos elementus un paņēmienus tās attīstības plānošanai. Izstrādāti kritēriji pilsēttelpas estētiskās kvalitātes vērtēšanai.

Darba praktiskā nozīme

Promocijas darbs ir analītisks materiāls, kurš sniedz priekšstatu par pilsēttelpas veidošanas jautājumiem. Pētījuma rezultāti ir izmantojami pilsētu attīstības plānošanā, tas ir noderīgs materiāls Rīgas pašvaldībai, kā arī arhitektiem un pilsētplānotājiem viņu praktiskajā darbā pie dažādiem pilsētbūvnieciskiem projektiem. Darbs pamato un nostiprina pilsētvides arhitektūru kā svarīgu jomu pilsētu attīstības plānošanā Latvijā. Tas ir izmantojams izglītības vajadzībām šajos jautājumos.

DARBA APROBĀCIJA

Darba autore kopumā ir sagatavojusi desmit publikācijas par jautājumiem, kas saistīti ar pilsētu telpisko attīstību, kā arī uzstājusies desmit starptautiskās zinātniskās konferencēs.

Publikācijas:

1) The Transformation of Neighbourhood in the Context of Modern Urban Development in Europe / Mara Liepa-Zemesa // Spaces & Flows: An International Journal of Urban and ExtraUrban Studies. – Champaign, Illinois: Common Ground Publishing LLC, 2011. – ISSN 2152-7857 – Vol. 1.

T. p. elektronisko versiju sk.: Common Ground. – Tiešsaistes pakalpojums. – Pieejas veids: tīmeklis: WWW. URL: <http://spacesandflows.com/journal/>. – Resurss skatīts 2011. g. 30. apr.

2) The Creation Conditions of City Visual Integrity / M. Liepa-Zemeša = Pilsētas vizuālās viengabalainības veidošanas nosacījumi / M. Liepa-Zemeša. – Teksts paral. angļu un latviešu val. // Scientific Journal of Riga Technical University. Series 10, Architecture and Urban Planning = Rīgas Tehniskās universitātes zinātniskie raksti. 10. sērija, Arhitektūra un pilsētplānošana. – Rīga : RTU, 2010. – ISSN 1691-4333. – 4. sēj., 57.–61., 137.–140. lpp.

T. p. elektronisko versiju sk.: Rīgas Tehniskā universitāte. – Tiešsaistes pakalpojums. – Pieejas veids: tīmeklis: WWW. URL: <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/9276/fulltext>. – Resurss skatīts 2011. g. 10. nov.

3) The Image of Vienna: City as Museum or Dynamic Developed Metropolis? / M. Liepa-Zemesa // K. Šešelgio Skaitymai, 2010. – Vilnius : Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2010. – (Science – Future of Lithuania ; 2 t.). – Nr. 3, 18-23. lpp.

T. p. elektronisko versiju sk.: Vilniaus Gedimino technikos universitetas. – Tiešsaistes pakalpojums. – Pieejas veids: tīmeklis: WWW. URL: http://www.mla.vgtu.lt/upload/jmk_zurn/mla_vol2_no3_18-23_liepa-zemesa.pdf. – Resurss skatīts 2010. g. 30. nov.

4) Vīnes urbānā dizaina plānošanas instrumenti / M. Liepa-Zemeša, V. K. Pamer // Latvijas Arhitektūra. – ISSN 1407-4923. – Nr. 87 (2010), 82-87. lpp.

5) Augstceltņu attīstība pilsētvidē / M. Liepa-Zemeša, S. Treija // Rīgas Tehniskās universitātes zinātniskie raksti. 10. sērija, Arhitektūra un pilsētplānošana. – Rīga : RTU, 2009. – ISSN 1691-4333. – 3. sēj., 52-66. lpp.

T. p. elektronisko versiju sk.: Rīgas Tehniskā universitāte. – Tiešsaistes pakalpojums. – Pieejas veids: tīmeklis: WWW. URL: <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/6888/fulltext>. – Resurss skatīts 2010. g. 30. nov.

6) Pēc simts gadiem Hamburgā... / M. Liepa-Zemeša // Latvijas Arhitektūra. – ISSN 1407-4923. – Nr. 86 (2009), 90.-94. lpp.

7) Rīgas telpiskā attīstība / M. Liepa-Zemeša // Latvijas Arhitektūra. – ISSN 1407-4923. – Nr. 6 (74) (2007), 138-139. lpp.

8) Telpiskās plānošanas aktualitātes Baltijas jūras reģiona pilsētās / M. Liepa-Zemeša // Rīgas Tehniskās universitātes zinātniskie raksti. 10. sērija, Arhitektūra un pilsētplānošana. – Rīga : RTU, 2007. – ISSN 1691-4333. – 2. sēj., 170.-179. lpp.

T. p. elektronisko versiju sk.: Rīgas Tehniskā universitāte. – Tiesīsaistes pakalpojums. – Pieejas veids: tīmeklis: WWW. URL: <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/4165/fulltext>. – Resurss skatīts 2010. g. 30. nov.

9) Lielpilsētu un metropoju reģionu aktualitātes / M. Liepa-Zemeša, A. Kublačovs // Latvijas Arhitektūra. – ISSN 1407-4923. – Nr. 5 (67) (2006), 118.-122. lpp.

10) Otra Rīga / S. Treija, I. Pedece, M. Liepa u.c. – Rīga : Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, 2004. – 96 lpp. – ISBN 9984-948-65-X.

Referāti konferencēs:

1) „*The Transformation of Neighbourhood: in the Context of Modern Urban Development in Europe*” – starptautiskajā zinātniskajā konferencē „*Spaces and Flows: an International Conference on Urban and ExtraUrban Studies*”, Losandželosā (ASV), 2010. g. 4.–5. decembrī;

2) „*The Importance of Architecture for Creating the Image of the City In Europe: the Case of Vienna*” – starptautiskajā zinātniskajā konferencē „*International Conference on the Image*”, Losandželosā (ASV), 2010. g. 2.–3. decembrī;

3) „*The Creation Conditions of City Visual Integrity*” – Rīgas Tehniskās universitātes 51. starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Pilsētvides globālā un lokālā identitāte” (specializācijā “Arhitektūra un pilsētplānošana”), Rīgā, 2010. g. 7.–8. oktobrī;

4) „*Mental Meaning of the Physical Elements in the City*” – Baltijas Pilsētu savienības Pilsētplānotāju komisijas (*The Union of the Baltic Cities the Commission on Urban Planning*) starptautiskajā seminārā „*Visions For an Attractive City/City Centre*”, Šauļos (Lietuva), 2010. g. 6.–9. oktobrī;

5) „*The Image of Vienna: City as Museum or Dynamic Developed Metropolis?*” – Viļņas Ģedimina Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātes (*Vilnius Gediminas Technical University Faculty of Architecture*) jauno zinātnieku konferencē „*K. Šešelgis Readings – 2010*”, Viļņā (Lietuva), 2010. g. 14. maijā;

6) „*Tall Buildings Iteration in Existing City Structure. The Daugava River Left Bank Silhouette Concept Project in Riga*” – Baltijas Pilsētu savienības Pilsētplānotāju komisijas (*The Union of the Baltic Cities the Commission on Urban Planning*) starptautiskajā seminārā „*Baltic Towers – Contribution to the City and the Community*”, Gdaņskā (Polija), 2009. g. 2.–4. aprīlī;

7) „*Topical Issues in Spatial Planning in the Cities of the Baltic Sea Region*” – Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūra un pilsētplānošanas fakultātes starptautiskajā zinātniskajā konferencē „*Telpa un laiks. Tradīcijas un transformācijas*”, Rīgā, 2008. g. 13. oktobrī;

8) „*The Potentialities to Publish the 3D Model of Riga*” – Baltijas Pilsētu savienības

Pilsētplānotāju komisijas (*The Union of the Baltic Cities the Commission on Urban Planning*) projekta „*Visual Cities*” starptautiskajā seminārā, Sanktpēterburgā (Krievija), 2008. g. 13.–16. februārī;

9) „*Urban Design in Riga*” – Baltijas Pilsētu savienības Pilsētplānotāju komisijas (*The Union of the Baltic Cities the Commission on Urban Planning*) projekta „*Visual Cities*” starptautiskajā seminārā, Viļņā (Lietuva), 2007. g. 11.–13. decembrī;

10) „*The Development of Riga and Its Urban Planning*” – Taipejas pilsētas domes starptautiskajā konferencē, Taipejā (Taivāna, Ķīna), 2007. g. 25. oktobrī.

DARBA STRUKTŪRA UN APJOMS

Promocijas darbs sastāv no četrām daļām un vienpadsmit nodaļām. Darba kopējais apjoms ir 204 datorsalikuma lapaspuses. Tajā ir iekļauti 188 attēli un 2 tabulas, kas ilstrē pētījuma tekstuālo daļu. Darbam ir 3 pielikumi. Izmatoto avotu sarakstu veido 166 publicētie darbi, 10 nepublicēti izdevumi, 4 konferenču un semināru materiāli un 34 intervijas. Promocijas darbam ir šāda struktūra:

Ievads

1. Pilsētelpas veidošanas priekšnoteikumi

- 1.1. Pilsētelpas uztvere
- 1.2. Apbūves konteksts
- 1.3. Pilsētelpas estētiskās kvalitātes kritēriji

2. Rīgas pilsētelpas ģenēze

- 2.1. Dabas un ģeogrāfiskie apstākļi
- 2.2. Socioloģiskie faktori
- 2.3. Tiesiskais regulējums
 - 2.3.1. Pilsētelpas vēsturiskā attīstība
 - 2.3.2. Likumu ietekme pilsētplānošanā mūsdienās

3. Pilsētelpas attīstību regulējošie paņēmieni

- 3.1. Pilsētvides arhitektūras loma
- 3.2. Pilsētelpas attīstības tendences
- 3.3. Telpiskās plānošanas formālie un neformālie aspekti

4. Rīgas pilsētelpas veidošanas perspektīvas

- 4.1. Pilsētelpas struktūras un to mijiedarbība
 - 4.1.1. Lineārās struktūras pilsētelpas organizācija
 - 4.1.2. Pilsētas mezglu definēšanas principi
 - 4.1.3. Apkaimju rašanās priekšnoteikumi

4.2. Pilsētvides arhitektūras kvalitāti veicinošie attīstības virzieni

4.2.1. Instrumenti pilsētvides arhitektūras regulēšanai

4.2.2. Telpiskās attīstības projekts

4.2.3. Pēctecība pilsētvides arhitektūrā

Secinājumi

Pielikumi

Izmantotie avoti

Pirmajā nodaļā analizēti pilsēttelpas veidošanas priekšnoteikumi. Balstoties uz teorētiskās literatūras analīzi, promocijas darba ietvaros veiktās socioloģiskās aptaujas datiem un apsekojumiem dabā, pētīta cilvēka uztvere pilsēttelpā. Priekšstatus un attieksmi pret konkrēto vidi veido subjektīvie un objektīvie faktori. Veicot projektēšanu noteiktā apvidū, ir mērāmi abi šie faktori. Ir definētas telpiskās formas pilsētā, kas atkarībā no distances starp novērotāju un pilsēttelpu, nosaka to uztveri. Pētījumā izstrādāts A. Maslova piramīdas derivāts, kurš ataino cilvēka vajadzības pilsēttelpā. Noskaidrots, ka jebkuram shēmā attēlotajam cilvēka vajadzību līmenim ir būtiska loma viņa dzīvē un motivācijā iesaistīties pilsētas attīstības plānošanā. Analizējot Rīgas pilsēttelpu un tās attīstības tendences mūsdienās, pētīti apstākļi, kas var uzlabot pilsēttelpas kvalitāti. Lai nodrošinātu pastāvīgu pilsēttelpas attīstību, saglabājot līdzsvaru starp attīstību, identitāti un dzīves kvalitāti, svarīga nozīme ir esošajam apbūves kontekstam. Pētījumā definēti faktori, kas izvērtējami, radot jaunus telpiskus apjomus pilsētas struktūrā. Noskaidrojot sabiedrības prasības estētiski kvalitatīvai pilsēttelpai, definēti pilsēttelpas estētiskās kvalitātes kritēriji.

Otrajā nodaļā analizēta Rīgas pilsēttelpas ģenēze, apskatot ģeogrāfiskā izvietojuma un dabas apstākļus, pilsētas attīstības vēsturiskos procesus, tur dzīvojošo sabiedrību un tās pieprasījumu, kā arī tiesisko regulējumu. Ir noskaidrots, ka mūsdienu pilsētas telpisko struktūru pamatā veido dabas un cilvēka veidotās struktūras, definēti faktori, ar kuriem koeksistencē izvērtējama cilvēka radīto struktūru veidošana. Apkopojot socioloģiskos apstākļus, konstatētas sabiedrības apziņā esošās Rīgas vērtības un to ietekme pilsēttelpas attīstībā. Analizējot darbus, kuros dažādi autori pētījuši Rīgas pilsēt būvniecības vēsturi, apzināti vēsturiskie Rīgas pilsēt plānošanas dokumenti un tajos iekļautās realizētās idejas. Noskaidrots, ka pilsēttelpas pārmaiņas ir atkarīgas no tajā dzīvojošās sabiedrības. Tiesību akti, kas ietekmējuši pilsēttelpas struktūru attīstību, tiek radīti sabiedrisko attiecību regulēšanai, un katrā laika posmā to izveides motīvi ir bijuši atšķirīgi. Izpētīta likumu ietekme pilsēt plānošanā mūsdienās, noskaidrojot apstākļus, kas nosaka pilsēttelpas attīstības tendences. Analizēts Rīgas teritorijas plānojums un tā pamatnostādnes pilsēttelpas veidošanā. Konstatēti pēctecības trūkuma un fragmentārisma iemesli. Noskaidrots, ka bez normatīvajiem tiesību aktiem ir jārada jauni plānošanas instrumenti pilsētvides arhitektūras kvalitātes uzlabošanai.

Trešajā nodaļā pētīta starptautiskā pieredze pilsēttelpas veidošanā. Apzināti nozīmīgākie Eiropas plānošanas dokumenti un tajos nospraustie mērķi, kas atzīmē pilsēttelpas kvalitātes nozīmi cilvēku dzīves apstākļu uzlabošanā pilsētās un norāda uz pilsētvides arhitektūras svarīgumu pilsēt plānošanā. Analizēti dažādu pilsētvides arhitektūrā iesaistīto pušu mērķi Rīgā, un noskaidrotas galvenās problēmas kvalitatīvu risinājumu realizācijā. Pētot pilsēttelpas attīstības tendences ārvalstīs, konstatēti galvenie pilsēt būvnieciskie risinājumi, kas izmantoti, lai nodrošinātu pilsētu ilgtspējību un konkurētspējas paaugstināšanu. Apskatīti pilsēt būvnieciski projekti, kuru projektēšanā un realizācijā ir pielietotas mūsdienīgas pilsētvides arhitektūras metodes. Noskaidroti attīstības virzieni pilsētās, kuras, līdzīgi kā Rīga, piedzīvojušas ievērojamas pārmaiņas līdz ar Padomju Savienības sabrukumu. Izpētot pilsēttelpas attīstību regulējošos pilsēt plānošanas instrumentus Eiropas pilsētās, veikts salīdzinājums ar situāciju Rīgā. Ir konstatētas vienotas tendences formālo instrumentu hierarhijā un funkcionēšanā, taču Eiropas pilsētās ir izveidoti neformālie plānošanas instrumenti, lai nodrošinātu pilsēttelpas risinājumu kvalitāti.

Ceturtajā nodaļā apskatītas Rīgas pilsēttelpas veidošanas perspektīvas, definējot galvenās pilsēttelpu veidojošās struktūras. Sniegti priekšlikumi pilsēttelpas lineāro struktūru, mezglu un apkaimju attīstībai, noteikti pilsētvides arhitektūras kvalitāti veicinošie attīstības virzieni. Atbilstoši pilsēt plānošanas tendencēm Eiropā galvenā loma piešķirta neformālajiem plānošanas instrumentiem. Izstrādāta pilsētvides arhitektūras projektu hierarhija, rasti risinājumi šo projektu īstenošanai ar formālajiem plānošanas instrumentiem. Pilsētvides arhitektūras kvalitātes nodrošināšanā svarīgākais ir noteikts apkaimes līmenis. Eiropā apkaimju plānošanā visbiežāk tiek izmantots telpiskās attīstības projekts, tādēļ analizēta šī pilsētas attīstības projekta vieta un loma teritorijas plānošanas sistēmā Latvijā. Darba pēdējā sadaļā aplūkotas iespējas nodrošināt pilsētvides arhitektūras pēctecību. Kā galvenais priekšnoteikums šī uzdevuma veikšanā izvirzīta profesionāļu un sabiedrības izglītība apkārtējās vides veidošanā.

Pielikumos sniegts darbā izmantoto terminu skaidrojums, kurā iekļauti arī atsevišķi termini, kas līdz šim latviešu valodā nav skaidroti. Tāpat pielikumos apkopot un analizēti iedzīvotāju socioloģiskās aptaujas rezultāti, kā arī izveidota pārskatāma Rīgas pilsēt plānošanas dokumentu tabula, kurā atspoguļots katra analizētā dokumenta izdošanas laiks, mērķis, izdevējs, pasūtītājs, projektā ietvertie realizētie un nerealizētie pilsēt būvnieciskie risinājumi, kā arī citi fakti.

SECINĀJUMI

1) Pilsētas ir attīstījušās, sākotnējai dabas videi cilvēku darbības rezultātā pārtopot par kultūras ainavu. Šādu telpisku vidi, ko veido dabas un cilvēku radīto elementu mijiedarbība un kuru cilvēki uztver ar maņu orgāniem un piešķir tai noteiktu nozīmi, terminoloģijā definē kā

pilsēttelpu. Pilsēttelpa vistiešāk ilustrē pilsētas attīstību cauri laikam, figurāli atspoguļojot tajā dzīvojošās sabiedrības evolūciju, tādēļ svarīga loma allaž ir piešķirta tās estētiskajai kvalitātei.

2) Pilsēttelpā cilvēki vispirms uztver atsevišķās daļas, tādēļ ir svarīgi tās telpiski precīzi definēt un veicināt to atpazīstamību. Hierarhiski strukturēta pilsēttelpa palīdz saprast atsevišķu pilsētas elementu nozīmi un to savstarpējās saiknes, veidojot izpratni par pilsētas telpisko struktūru kopumā.

Individa priekšstatus un attieksmi pret konkrēto vidi veido objektīvi un subjektīvi faktori. Pilsētvides arhitektūrā vieglāk mērāmi ir objektīvie faktori, taču noteiktā apvidū mītošai sabiedrībai piemīt tikai tai raksturīgas iezīmes, ko veido atmiņas par pagātņi, konkrētajā laikā un vietā valdošā ideoloģija un nākotnes redzējums. Pilsētplānošanā kvalitatīvi rezultāti ir atkarīgi no sabiedrības izpratnes par plānošanas procesiem un vēlmes līdzdarboties. Tomēr cilvēks būs motivēts pievērsties pilsētas attīstības jautājumiem tikai tad, ja būs apmierināts viņa pamatvajadzības.

3) Pilsēttelpas ilgspējību veicina risinājumi ar pakāpeniska pieauguma raksturu, kas integrēti esošajā pilsētas telpiskajā struktūrā. Lai, attīstot pilsētā jaunus telpiskus apjomus, radītu vizuāli vienotu apbūves kontekstu, ir jāizvērtē šādi faktori:

- 1) apbūves izvietojums: izkārtojums plānā;
- 2) apbūves augstums: vertikālā dimensija;
- 3) arhitektoniskie risinājumi: apjomu plastika;
- 4) apdare: tonalitāte un faktūra.

Jauniem pilsēttelpas risinājumiem jāpaaugstina konkrēto pilsētvides struktūru vērtība gan sabiedrības acīs, gan ceļot atsevišķu objektu lietošanas un tirgus vērtību. Pilsēttelpas vizuālā hierarhija ir veidojama analogi tās funkcionālajai hierarhijai, izceļot galvenos objektus.

4) Izpētot cilvēka un apkārtējās vides attiecību veidošanos, ir noskaidrots, ka pilsēttelpas estētiskā kvalitāte ir analizējama un novērtējama pēc šādiem kritērijiem:

- 1) viengabalainība: pilsētas organiskums;
- 2) semantika: telpiskās struktūras jēdzieniskā vienotība;
- 3) orientēšanās: pilsētas kārtības skaidrojums;
- 4) tēls: fiziskās struktūras iespaids;
- 5) dažādība: izvēles iespējas.

5) Rīgas pilsēttelpas attīstību ir ietekmējis tās ģeogrāfiskais izvietojums līdzenumā, piešķirot tai noteiktas telpiskās struktūras aprises, ko ir noteikušas pilsētas ūdenstilpnes. Veģetācija pilsēttelpā pastāv kā telpiskas struktūras, kas atkarībā no vietas pilsētvides hierarhijā veido

lineārās struktūras, apjomus un plaknes un ir efektīvs veids pilsētas telpiskajai organizēšanai.

Mainīgie klimatiskie apstākļi un lielās saules augstuma svārstības pret apvārsni ir ietekmējušas pilsētas apbūves raksturu, cilvēku dzīvesveidu un ritmu. Tehnoloģiju attīstība mūsdienās dod iespēju veidot pievilcīgāku pilsēttelpu, veicinot intensīvāku publiskās telpas izmantošanu.

6) Pilsētplānošanas dokumentos ir atspoguļotas konkrētajā laikā nozīmīgās sabiedrības vērtības. Dokumentos, kas ietekmējuši Rīgas pilsēttelpas veidošanos, līdz 19. gadsimta vidum dominēja militāri apsvērumi, taču vēlāk – līdz pat mūsdienām – arvien lielāku nozīmi ir ieguvuši ekonomiskie argumenti. Pašlaik Rīgas sabiedrība ir izvirzījusi šādas pamatvērtības:

- 1) pilsēta kā kultūras centrs;
- 2) pilsēta kā ekonomiskais mezgls;
- 3) pilsēta kā dabas un apbūves vienotāja.

Līdz ar to šie faktori ir uzskatāmi par nozīmīgiem priekšnoteikumiem Rīgas pilsēttelpas veidošanā.

7) Pilsētvides arhitektūra nodarbojas ar pilsēttelpas jautājumiem, meklējot labvēlīgākos risinājumus tās uztverei no publiskās telpas, lai veicinātu cilvēku dzīves kvalitātes uzlabošanu. Pilsētvides arhitektūra ietver sevī virkni faktoru, kas ietekmē pilsēttelpas risinājumus:

- 1) estētiskie: iekļaušana ainavā;
- 2) kultūrvēsturiskie: nozīme sabiedrības apziņā;
- 3) funkcionālie: darbības efektivitāte;
- 4) ekoloģiskie: ilgspējīgas attīstības ideja;
- 5) juridiskie: atbilstība normatīvajiem tiesību aktiem;
- 6) sociālie: ietekme uz sabiedrību;
- 7) ekonomiskie: investīcijas un ieguvumi;
- 8) inženiertehniskie: mūsdienīgi tehniskie risinājumi.

8) Eiropas pilsētas ir starptautiski atzītas par ekonomiskām, sociālām un kultūras vērtībām. To pilsēttelpa ir attīstījusies trīs galvenajās fāzēs:

- 1) apkārtējo apdzīvoto vietu pievienošana, pārveidojot viduslaiku pilsētu struktūras;
- 2) pilsētu telpisko struktūru augšana industrializācijas progresīvās ekspansijas dēļ;
- 3) pilsētu izplešanās, paaugstinoties cilvēku individuālajam dzīves līmenim.

Savstarpējās konkurences pieaugums rosina pilsētas meklēt ilgspējīgus risinājumus, kas stimulētu cilvēkus apmesties tajās. Tas tiek panākts, nodrošinot labākas dzīves un darba vietas. Līdz ar to pilsēttelpas un tās projektēšanas nozīme ir būtiski pieaugusi un telpiskie risinājumi tiek veidoti atbilstoši pilsētas kultūras, politiskajām un ekonomiskajām ambīcijām.

Pilsētu attīstība mūsdienās ir balstīta uz pakāpenisku izmaiņu stratēģiju, kas tomēr neizslēdz liela mēroga pārmaiņas, ja teritorijas sabiedriskā nozīme ir mainījusies. Jaunu apbūvi veido, atjaunojot vai pārveidojot apbūvētās teritorijas un saudzējot dabas vidi. Pilsētas telpisko attīstību risina, palielinot apbūves blīvumu jau esošajā formā un neļaujot tai izplesties ārpus pilsētas robežām. Pilsētās tiek veicināta decentralizācija, veidojot stipru pilsētas centru, kam pakļautas individuālas lokālas apbūves vienības ar saviem, patstāvīgiem un atpazīstamiem centriem. Pilsēttelpā prioritāra nozīme ir publiskajai telpai un tās veidolam, uzsverot cilvēku vairākuma vajadzības un dodot priekšroku tiem, kuri pārvietojas kājām.

9) Dažādos starptautiskos un lokāla rakstura plānošanas dokumentos ir uzsvērtā nepieciešamība veidot kvalitatīvas pilsēttelpas politiku. Rīga ir viena no Eiropas Savienības pilsētām, un tās attīstības priekšnosacījumi ir līdzīgi citām, tomēr, salīdzinot ar daudzām pilsētām, pilsēttelpas attīstība un tās plānošanas pasākumi mūsu galvaspilsētā atpaliek. Šobrīd pastāvošā plānošanas sistēma nespēj garantēt sistemātisku un harmonisku pilsēttelpas attīstību. Trūkst kompleksa redzējuma, kas skaidri definētu galvaspilsētas pilsēttelpas attīstības mērķus, uzdevumus un to sasniegšanai nepieciešamo rīcību dažādos hierarhijas līmeņos. Mūsdienu Latvijas sabiedrība pieprasa pilsētplānošanas procesu stingri reglamentēt, taču normatīvie tiesību akti pilsēttelpas arhitektūras kvalitāti var ietekmēt tikai daļēji.

Pilsēttelpas arhitektūras pilnveidošanai ir lietderīgi izmantot to pilsētu pieredzi, kuras ir izgājušas cauri attīstības fāzēm, ar kurām Rīga saskarsies tuvākajā nākotnē. Pilsētplānošanas praksē Eiropas Savienībā arvien lielāka nozīme tiek piešķirta plānošanai kā procesam, kurā aktīvi piedalās dažādas iesaistītās puses. Pilsētas rada jaunus plānošanas instrumentus, kas paaugstina pilsēttelpas arhitektūras kvalitāti.

10) Vietas skaidrība ir nozīmīga divos līmeņos – tās fiziskajā formā un aktivitātēs. Funkcionāli un telpiski labi organizēta pilsēttelpa parasti cilvēkiem ir viegli izprotama, atpazīstama un nozīmīga. Pilsētas fiziskā forma visintensīvāk izpaužas aktīvākajos darbības punktos, kurus savieno galvenie pilsētas kanāli. Pilsēttelpa var tikt organizēta ap noteiktu punktu un sadalīta izteismīgos apgabalos, kas savienoti ar skaidri izprotamiem maršrutiem. Kompleksai pilsētas telpiskajai kompozīcijai, samērīgai un pakāpeniskai tās daļu attīstībai galvenās ir šādas pilsēttelpas struktūras:

- 1) lineārās struktūras;
- 2) mezgli;
- 3) apkaimes.

Ņemot vērā vēsturiski veidojušos pilsētbūvniecisko situāciju, kā arī risināmo jautājumu loku un sabiedrības attīstības procesus Rīgā, šo struktūru attīstības plānošanai ir nepieciešama kompleksa ilgtermiņa pieeja, ko var risināt ar profesionālu, labi koordinētu pilsēttelpas arhitektūru.

11) Lai Rīgā organizētu pilsēttelpas plānošanu un risinātu tās estētiskās kvalitātes jautājumus, aptverot dažādus pilsēttelpas hierarhijas līmeņus, tiek piedāvāti šādi pilsēttelpas arhitektūras projektu veidi:

- 1) Pilsētas līmenis: projekts, kas risina pilsētas telpiskās kompozīcijas kopējos jautājumus;
- 2) Struktūras līmenis: projekts, kas risina atsevišķu struktūru telpisko kompozīciju un saikni ar citām pilsēttelpas struktūrām;
- 3) Apkaimes līmenis: projekts, kas risina atsevišķu pilsētas vienību telpiskās kompozīcijas jautājumus;
- 4) Objekta līmenis: projekts, kas risina atsevišķu objektu telpiskās kompozīcijas jautājumus.

Šāda pilsēttelpas arhitektūras projektu hierarhija sniegtu iespējas pilnveidot pašreizējos pilsēttelpas arhitektūras procesus Rīgā. Tie var būt lielāku pilsētbūvniecisko projektu sastāvdaļa vai arī tikt izstrādāti atsevišķi pilsēttelpas estētisko jautājumu risināšanai. Šādu pilsēttelpas arhitektūras projektu galvenais mērķis ir nevis tūlīt atrisināt pilsēttelpas problēmas un izveidot estētiski nevainojamu pilsētas fizisko formu, bet gan radīt izpratni par pilsēttelpas attīstības tendencēm ilgtermiņā.

12) Svarīgākā loma kvalitatīvu pilsēttelpas arhitektūras risinājumu iegūšanai ir plānošanai apkaimes līmenī. Telpiskās attīstības projekts risina pilsēttelpas attīstības jautājumus noteiktā pilsētas teritorijā saskaņā ar vietas vēsturi, kultūru un ainavu, tas ir vērst uz ēku un telpu kvalitātes nodrošināšanu, oriģinālu vietu veidošanas meklējumiem, pakalpojumu piedāvājumu, sabiedrības iesaistīšanos, kā arī uz dažādu iesaistīto pušu lomu investīciju piesaistē un potenciālo izmaiņu noskaidrošanu. Tā svarīgākais uzdevums ir radīt iesaistītajām pusēm izpratni par iespējām iegūt kvalitatīvu pilsēttelpas arhitektūru, izskaidrojot katras puses lomu projekta realizācijas procesā. Telpiskās attīstības projekts koncentrē uzmanību uz vietējās apkaimes līmeni un ir pamats teritorijas atļautās izmantošanas plānam.

13) Pašvaldības kā sabiedrības interešu nodrošinātājas un līdzsvarotājas ir galvenās pilsētplānošanas darbu veicējas, kurām jārosina cilvēkos vēlme darboties un sasniegt labākus rezultātus. Rīgas domei, aktīvi līdzdarbojoties pilsētbūvnieciskajos projektos, ir jāuzņemas vadošā loma kvalitatīvas pilsēttelpas arhitektūras veidošanā galvaspilsētā. Lai iegūtu augstvērtīgus pilsētas attīstības risinājumus, pašvaldībai ir jāveicina profesionālu speciālistu piesaiste, kā arī jāizglīto sabiedrība par pilsēttelpas veidošanas jautājumiem.

RIGA TECHNICAL UNIVERSITY
Faculty of Architecture and Urban Planning

Māra LIEPA-ZEMEŠA
Doctoral student of the doctoral programme „Architecture”

DEVELOPMENT OF URBAN SPACE IN RIGA

The summary of the thesis

Scientific advisor
Dr. arch., asoc. prof.
S. TREIJA

Riga 2011

THE THESIS HAS BEEN SUBMITTED IN RIGA TECHNICAL UNIVERSITY FOR ACQUIRING DOCTORAL DEGREE IN ARCHITECTURE

The public defense of the thesis is scheduled to 2nd of September 2011 10:00 AM in Riga Technical University Faculty of Architecture and Urban Planning.

Liepa-Zemeša M. Development of Urban Space in Riga. The summary of the thesis. – Riga : RTU, 2011. – 47 lpp.

Printed in compliance with RTU Department of Architecture and Urban Planning decision of 3rd of May 2011, session protocol No. 10.

REVIEWERS

Professor of the Riga Technical University,
Dr. habil. arch. Jānis Krastiņš

Head of the State Inspection for Heritage Protection,
Dr. arch. Juris Dambis

Associate Professor of the Vilnius Gediminas Technical University,
Dr. Gintaras Stauskis

CONFIRMATION

I confirm that I have written this thesis and it is submitted for review in Riga Technical University for acquiring the Doctoral degree in architecture. The thesis is not submitted in any other university for acquiring a scientific degree.

Māra Liepa-Zemeša

Date: 01.06.2011.

The thesis is written in Latvian language, consists of introduction, 4 sections, conclusions, used sources, 188 drawings and pictures, 204 pages altogether. There are 214 entries in the list of used sources.

This work has been supported by the European Social Fund within the project «Support for the implementation of doctoral studies at Riga Technical University».

GENERAL DESCRIPTION

The topicality of the theme

Cities have developed over the centuries. In order to improve the quality of life, they were built by people from different eras, creating spatial structures that met their needs and, together with natural environment, created urban space – the third dimension of urban planning, which is utterance of this structure in the space.

The aesthetics of the environment include external characteristics (beauty of the form, compatibility, etc.), which are perceived by people in context to the content, structure and availability of the environment. The aesthetics of the environment affect the behaviour of an individual, creating an apprehension of structured living environment and conducting the improvement of the quality of life. City is a human-made structure and aesthetic intents are named as ones of the most important ones, however, we are still lacking objective opinions about these issues in both society and among professionals. It is necessary to define the terms of evaluation of urban space when speaking about development of urban space, therefore this environment describing feature is discussed elaborately.

Formation of urban space is a process that is more or less regulated advisedly and based on various preconditions. Solutions of urban space are influenced by both national and regional policies that determine the place and significance of a certain city, at the same time showing main values that are recognized by the society. These concepts together with local urban space influencing factors turn into figurative-physical structures of urban space and become an important field in territorial planning.

Nowadays urban development plan is a tool that defines general conditions of urban development. Unfortunately, Latvia still lacks a mechanism that would contribute complex planning of urban development and would ensure its succession. Creation of urban space is uncoordinated and mainly deals with solving of specific cases. Municipalities discuss general issues of overall urban spatial composition, but lack understanding what role this factor has in urban development. During the decision making process, priority is often put on economical and political factors of planning. Currently creation of urban space in Latvia is a rudimentary field and is implemented sectorally.

Theoretical studies on urban building issues began at the end of the 19th century-beginning of the 20th century. That time urban planning supported an architectural theory, which accented spatial solutions and human perception, creating a new term „*urban design*”.

Basically, this designation means a branch that views urban building issues, seeking the most favourable solutions for its perception from the public space. The branch views city as an architectonic object, which has not only practical meaning, but also stable aesthetic qualities. This term still has no officially confirmed translation in Latvian. Given the range of

issues that need to be solved and the ability of the term to describe both the environment and the process, as well as its historical origin, in Latvian translation of this work the term „*pilsētvides arhitektūra*”, suggested by architect and urban planner Andris Roze, is used to translate the term „*urban design*”.

Urban design is closely related to both planning and architecture. It roots in urban hierarchy, influencing spatial solutions in both: the common structure of a city or a metropolis and urban components, forming a public understanding of the significance of a certain place in time and space. Any urban spatial structure is a part of urban space that, depending on the circumstances in a certain territory, can have its own, specific meaning. As the kind of art that creates the necessary space for humans in all scales, architecture has the crucial role in ensurance of overall spatial vision. In order to create qualitative and sustainable urban solutions, methods how to improve urban design in future must be developed.

Basic principles of the thesis

- Former theoretical studies where creation of urban space that meets the public needs and corresponds to psychologically constructed human perception is recognized.
- Legislation of the Republic of Latvia in urban planning, taking into account the principles for the development of urban space, included in planning documents of the European Union.
- European spatial planning policy, which is based on sustainable development, which, on its turn, is based on interrelated social, economical and environmental dimensions. Its strategic aim is formation of cities, creating a qualitative living environment for residents. In order to achieve it, spatial issues are solved with such form of building that is made in conformity with the history, culture and landscape of a place.
- The document „The New Charter of Athens 2003”, developed by The European Council of Town Planners, which states that „urban design will be the key element of urban prosperity”.

Subject of the research is the urban space of Riga, evaluating preconditions offered by its geographical location and natural conditions, historical development processes, residents of the city and its demands, as well as legislation.

Aim of the research is to give a theoretical substance for planning of urban development, where factors that influence the development of urban space and public demands for an urban space that has aesthetic quality are evaluated. The research strenghtens the role of urban design in spatial planning system.

Tasks of the research

- To define preconditions for creation of urban space that are corresponding to perception of the environment.
- To determine criteria for urban aesthetic quality.
- To formulate factors that influence the development of Riga's urban space.
- To determine the place and role of urban design in spatial planning system.
- To research modern international experience in creation of urban space and possibilities to applicate it in Riga.
- To define key structures of Riga's urban space and make proposals for its development.
- To determine directions of development that conduce urban architectural quality.

Methods used in the research

- Comprehensive analysis of legislation and documents that regulate development of urban physical structures.
- Comprehensive analysis of literature and international experience connected to development of urban space.
- Interviews with officials of Latvian and foreign states and municipality institutions, practicing architects and urban planners, professors and Latvian businessmen who work in the branch of real estate.
- Sociological survey of residents.
- Comprehensive visual analysis of urban space in Riga and other European cities in order to examine the use of theoretical cognitions of urban planning in praxis, as well as to evaluate realized approaches of urban design.

Scientific novelty

For the first time, the term „urban space“ is denized and the place and role of urban design in Latvian spatial planning system is analyzed. Complex analysis of the conditions that influence development of Riga's urban space were made, problems were fixed and solutions were sought determinating key elements that form urban space and approaches for the planning of its development. Criteria for evaluation of aesthetic quality of urban space were developed.

Practical importance

This thesis is an analytical material that gives a perception about urban space formation issues. Results of the research can be used in urban planning; it is a useful material for the Municipality of Riga, as well as for architects and urban planners during their practical work on various urban building projects. The work motives and strenghtens urban design as an important field in urban development planning in Latvia. It can be used for educational needs.

APPROBATION OF THE WORK

The author has produced ten publications on issues that are related to urban spatial development and made a speech in ten international scientific conferences.

Publications:

1) The Transformation of Neighbourhood in the Context of Modern Urban Development in Europe / Mara Liepa-Zemesa // Spaces & Flows: An International Journal of Urban and ExtraUrbanStudies. – Champaign, Illinois: Common Ground Publishing LLC, 2011. – ISSN 2152-7857 – Vol. 1.

Electronical version available at: Common Ground. – Online service. – Access method: the Internet: WWW. URL: <http://spacesandflows.com/journal/>. – Resource viewed on April 30, 2011.

2) The Creation Conditions of City Visual Integrity / M. Liepa-Zemeša = Pilsētas vizuālās viengabalainības veidošanas nosacījumi / M. Liepa-Zemeša. – Text parallelly in English and Latvian // Scientific Journal of Riga Technical University. Series 10, Architecture and Urban Planning = Rigas Tehniskās universitātes zinātniskie raksti. 10. sērija, Arhitektūra un pilsētplānošana. – Riga : RTU, 2010. – ISSN 1691-4333. – Volume 4, p. 57.–61., 137.–140.

Electronical version available at: Riga Technical University. – Online service. – Access method: the Internet: WWW. URL: <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/9276/fulltext>. – Resource viewed on November 10, 2010

3) The Image of Vienna: City as Museum or Dynamic Developed Metropolis? / M. Liepa-Zemesa // K. Šešelgio Skaitymai, 2010. – Vilnius : Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2010. – (Science – Future of Lithuania ; 2 t.). – No. 3, p. 18.-23.

Electronical version available at: Vilniaus Gedimino technikos universitetas. – Online service. – Access method: the Internet: WWW. URL: http://www.mla.vgtu.lt/upload/jmk_zurn/mla_vol2_no3_18-23_liepa-zemesa.pdf. – Resource viewed on November 30, 2010

4) Vienna's Urban Design Planning Tools/ M. Liepa-Zemeša, V. K. Pamer // Latvian Architecture. – ISSN1407-4923. – No. 87 (2010), p. 82.-87.

5) Development of Skyscrapers in Urban Environment / M. Liepa-Zemeša, S. Treija //

Scientific Journal of Riga Technical University. Series 10, Architecture and Urban Planning. – Riga : RTU, 2009. – ISSN 1691-4333. – Volume 3, p. 52.-66.

Electronical version available at: Riga Technical University. – Online service. – Access method: the Internet: WWW. URL: <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/6888/fulltext>. – Resource viewed on November 30, 2010

6) Hamburg in one hundred years... / M. Liepa-Zemeša // Latvian Architecture. – ISSN1407-4923. – No. 86 (2009), p. 90. -94.

7) Spatial development of Riga/ M. Liepa-Zemeša // Latvian Architecture. – ISSN1407-4923. – No. 6 (74) (2007), p. 138.-139.

8) Spatial Planning Topicalities in the Baltic Sea Region Cities / M. Liepa-Zemeša // Scientific Journal of Riga Technical University. Series 10, Architecture and Urban Planning. – Riga : RTU, 2007. – ISSN 1691-4333. – Volume 2, p. 170.-179.

Electronical version available at: Riga Technical University. – Online service. – Access method: the Internet: WWW. URL: <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/4165/fulltext> – Resource viewed on November 30, 2010.

9) Topicalities of City and Metropolitan Regions / M. Liepa-Zemeša, A. Kublačovs // Latvian Architecture. – ISSN 1407-4923– No. 5 (67) (2006), p. 118.-122.

10) Another Riga / S. Treija, I. Pedece, M. Liepa u.c. – Riga : The Department of City Development of Riga City Council, 2004. – 96 pages. – ISBN 9984-948-65-X.

Presentations at conferences:

1) „*The Transformation of Neighbourhood: in the Context of Modern Urban Development in Europe*” – International Scientific Conference „*Spaces and Flows: an International Conference on Urban and ExtraUrban Studies*”, Los Angeles, USA, December 4-5, 2010;

2) „*The Importance of Architecture for Creating the Image of the City In Europe: the Case of Vienna*” – International Scientific Conference „*International Conference on the Image*”, Los Angeles, USA, December 2-3, 2010;

3) „*The Creation Conditions of City Visual Integrity*” – 51st International Scientific Conference of Riga Technical University “Global and Local Identity of Urban Environment” (specialization: „Architecture and Urban Planning”), Riga, October 7-8, 2010;

4) „*Mental Meaning of the Physical Elements in the City*” – International Seminar of The Union of the Baltic Cities the Commission on Urban Planning „*Visions For an Attractive City/ City Centre*”, Siauliai, Lithuania, October 6-9, 2010;

5) „*The Image of Vienna: City as Museum or Dynamic Developed Metropolis?*” – New Scientists Conference of Faculty of Architecture of Vilnius Gediminas Technical University „*K. Šešelgis Readings – 2010*”, Vilnius, Lithuania, May 14, 2010;

6) „*Tall Buildings Interaction in Existing City Structure. The Daugava River Left Bank Silhouette*

Concept Project in Riga” – International Seminar of The Union of the Baltic Cities the Commission on Urban Planning „*Baltic Towers – Contribution to the City and the Community*”, Gdansk, Poland, April 2-4, 2009;

7) „*Topical Issues in Spatial Planning in the Cities of the Baltic Sea Region*” – International Scientific Conference of Faculty of Architecture and Urban Planning of Riga Technical University „*The Space and Time. Traditions and Transformations*”, Riga, October 13, 2008;

8) „*The Potentialities to Publish the 3D Model of Riga*” – International Seminar of *The Union's of the Baltic Cities the Commission on Urban Planning* project „*Visual Cities*”, St. Petersburg, Russia, February 13-16, 2008;

9) „*Urban Design in Riga*” – International Seminar of *The Union's of the Baltic Cities the Commission on Urban Planning* project „*Visual Cities*”, Vilnius, Lithuania, December 11-13, 2007;

10) „*The Development of Riga and Its Urban Planning*” – International Conference of Taipei City Dome, Taipei, Taiwan, China, October 25, 2007.

STRUCTURE AND VOLUME OF THE THESIS

This thesis consists of four parts and eleven chapters. Total volume is 204 typed pages. 188 pictures and 2 tables that illustrate textual part of the work are included. The work has 3 annexes. List of used sources consists of 166 published works, 10 unpublished publications, 4 materials from conferences and seminars and 34 interviews. The work has following structure:

Introduction

1. Preconditions for creation of urban space

- 1.1. Perception of urban space
- 1.2. Building context
- 1.3. Criteria for aesthetic quality of urban space

2. Genesis of Riga's urban space

- 2.1. Environmental and geographical conditions
- 2.2. Sociological factors
- 2.3. Legislation
 - 2.3.1. Historical development of urban space
 - 2.3.2. The impact of laws on modern urban planning

3. Methods that regulate urban development

- 3.1. The role of urban design
- 3.2. Urban development trends
- 3.3. Formal and informal aspects of spatial planning

4. Perspectives for building of Riga's urban space

- 4.1. Urban structures and their interaction
 - 4.1.1. Linear structures in organization of urban space
 - 4.1.2. Principles for definition of urban nodes
 - 4.1.3. Preconditions for formation of neighbourhoods
- 4.2. Directions of development that conduce urban architectural quality
 - 4.2.1. Regulation tools for urban design
 - 4.2.2. Spatial development project
 - 4.2.3. Succession in urban design

Conclusions

Annexes

Used Sources

First chapter analysis preconditions for creation of urban space. Basing on analysis of theoretical literature, data of the sociological survey that was provided especially for this work and observations, human urban perception was examined. Apprehensions and attitude towards certain environment are made by subjective and objective factors. Implementing a project in a certain area, both of these factors should be measured. Urban spatial forms that, depending on the distance between the observer and urban space, determine the perception of them were defined. Derivative of A. Maslov's pyramid was developed in the research, which reproduces human needs in urban space. It was ventilated that each level of human needs represented in the scheme has a significant role in his life and motivation to participate in urban development planning. Analyzing Riga's urban space and tendencies of its development nowadays, conditions that may improve quality of urban space were examined. In order to ensure constant development of urban space, retaining balance between development, identity and the quality of life, the existing building context is very important. The research defines factors that need to be evaluated, creating new spatial volumes in urban structure. Clarifying the public demands for an urban space that has aesthetic appeal, criteria for urban aesthetic quality were defined.

Second chapter analysis genesis of Riga's urban space, examining conditions of geographical location and nature, historical development processes of the city, the society and its demands, as well as legislation. It was ventilated that modern urban spatial structures mainly consist of structures that are made by the environment and humans and factors that help to evaluate creation of human-made structures were defined. Summarizing sociological conditions, the values that Riga has in human perception and their impact on urban development were explored. By analyzing works where various authors have examined the history of Riga's urban building, historical Riga's urban planning documents and the ideas

included there, as well as realized ideas, were found and investigated. It was ventilated that changes in urban space depend on the society who lives there. Legislation that has had an impact on the development of urban structure was made for regulation of public relations and motives of their formation had been different in each period. Impact of the legislation in nowadays was examined, ventilating conditions that determine trends of the development of urban space. Riga's territorial plan and its guidelines in creation of urban space were analyzed. Reasons for lack of succession and fragmentary were established. It was ventilated that apart from the existing legislation new planning tools for improvement of urban design need to be developed.

Third chapter examines international experience in creation of urban space. The most significant European planning documents and the aims that were determined there and mark the importance of the quality of urban space to the improvement of living conditions in the cities and point on the importance of urban design in urban planning were explored. Intents of different parties involved in Riga's urban design were analyzed and key problems in realization of qualitative solutions were ventilated. Exploring trends of the development of urban space in other countries, key urban solutions that are used to ensure sustainability of cities and increase of their competitiveness were established. Urban building projects in planning and realization of which method of modern urban design were used were inspected. Directions of development were ventilated in cities that, likewise Riga, have experienced significant changes after the breakdown of the Soviet Union. Examining urban planning tools that regulate the development of urban space in European cities a comparison with the situation in Riga was made. There have been several common trends in hierarchy and functioning of the formal tools, however, in order to ensure quality of urban solutions, informal planning tools have been developed in European cities.

Fourth chapter envisage perspectives of formation of Riga's urban space, defining key structures that create urban space. Proposals for development of urban linear structures, nodes and neighbourhoods were made, directions of development that conduce quality of urban design were defined. Accordingly to the trends of urban planning, in Europe preference is given to informal planning tools. Hierarchy of urban design projects was developed, solutions for implementation of those projects using formal planning tools were found. Level of the neighbourhood was determined as the most important in ensurance of urban architectural quality. In Europe for planning of neighbourhoods spatial development project is used the most, therefore the place and role of this urban development project in territorial planning system in Latvia was analyzed. In the last part of this work possibilities to ensure succession of urban design were envisaged. Education of professionals and society in building of the environment was set forward as the key precondition in implementation of this task.

Annexes will provide explanation of terms used in this work and include several terms that have not been explained in Latvian yet. Also the results of the sociological survey of inhabitants are summarized and analyzed and a clear table of urban planning documents of Riga was created, where the date of issue, purpose, publisher, client, both realized and unrealized urban solutions as well as other facts are included.

CONCLUSIONS

1) Cities formed when humans transformed natural environment into a cultural landscape. Such spatial environment that consists of interaction of natural and human-made elements, is perceived by humans using their sensory organs and has a certain meaning for them, is called urban space. Urban space is what illustrates urban development through the time most directly, figuratively reflecting the evolution of the society that lives there, therefore a significant role is always given to the aesthetic quality.

2) In urban space, humans always perceive certain parts first, therefore precise spatial definition of them and promotion of their visibility is important. Hierarchically structured urban space helps to understand the meaning of individual urban elements and their interconnection, creating an overall understanding of urban spatial structure.

Individuals apprehension and attitude towards a certain environment is formed by objective and subjective factors. In urban design, measurement of objective factors is easier, however, the society that lives in a certain area has characteristics that are significant only to it and are made of memories of the past, current ideology and vision of the future. In urban planning qualitative results depend on society's understanding of the planning processes and their willingness to participate. However, an individual will be motivated to focus on the issues of urban development only when his basic needs will be supplied.

3) Sustainability of urban space is espoused by solutions with the nature of gradual growth, which are integrated into the existing urban spatial structure. In order to create building context that is visually unified, following criteria must be considered when developing new urban spatial volumes:

- 1) building layout: arrangement in the plan;
- 2) building height: vertical dimension;
- 3) architectonic solutions: plastic of the volumes;
- 4) decoration: tonality and texture.

New urban solutions must increase the value of particular urban structures in the eyes of society; also they must increase the market value and usage value of specific objects. Visual hierarchy of urban space must be created analogous to its functional hierarchy, accenting the main objects.

4) By examining formation of the relationship between humans and the environment, it was ventilated that the aesthetic quality of urban space should be analyzed and assessed by using the following criteria:

- 1) integrity: city as an organic system;
- 2) semantics: notional integrity of a spatial structure;
- 3) orientation: the explanation of urban arrangement;
- 4) image: the impression of the physical structure;
- 5) diversity: options.

5) The development of Riga's urban space was influenced by its geographical location on the flat, giving to it certain structural outlines, set by the city's water bodies. Vegetation exists in urban space as spatial structures that, depending on their place in urban hierarchy, create linear structures, volumes and planes and is an effective way for urban spatial organization.

Changing climatic conditions and large fluctuations of the height of the sun towards the horizon have affected the nature of urban building, lifestyle and rhythm of the inhabitants. Development of technologies nowadays gives an opportunity for creation of more attractive urban space, conducting more intensive usage of public space.

6) Documents of urban planning reflect important public values in a particular period of time. In the documents that have had an impact on formation of Riga's urban space, military considerations were dominating until the middle of the 19th century, but later – and by nowadays – economic arguments have become more and more important. Currently, Riga's society has set following values:

- 1) the city as the cultural center;
- 2) the city as an economic nod;
- 3) the city as the bond of the environment and the building.

Thus these factors are considered as important preconditions for formation of Riga's urban space.

7) Urban design deals with issues of urban space, searching for the most amicable solutions for its perception from the public space in order to espouse the enhancement of people's quality of life. Urban design includes a number of factors that affect urban solutions;

- 1) aesthetic: integration into the landscape;
- 2) cultural and historical: significance in the public consciousness;
- 3) functional: operational efficiency;
- 4) ecological: the idea of sustainable development;

- 5) legal: compliance to legislation;
- 6) social: impact on society;
- 7) economic: investments and benefits;
- 8) engineering: modern technical solutions.

8) European cities are internationally recognized to be economic, social and cultural values. Their urban space has evolved in three main phases:

- 1) joining of surrounding settlements, transforming the structure of medieval cities;
- 2) growth of urban spatial structures as a result of progressive expansion caused by industrialization;
- 3) extension of the cities as a result of increased living conditions of an individual.

Growth of competition incites cities to seek for sustainable solutions that would stimulate people to settle down there. It is achieved by assuring better places for life and work. Thus the importance of urban space and its planning has significantly increased and spatial solutions are tailored to cultural, political and economic ambitions of the city. Nowadays, urban development is based on strategy of gradual changes, which, however, does not exclude large scale changes in areas where the public importance has changed. New building is made by renovation or modification of built areas and conservation of the environment. Urban spatial development is created by increasing building density in an already existing form and by not letting it to extend out of the city boundaries. Decentralization is facilitated in the cities, creating a strong urban center with exposed individual local building units that have their own, independent and recognizable, centers. In urban space, the public space and its appearance has the prior meaning, accenting the needs of the majority of people and giving preference to those who move on foot.

9) The need for creation of qualitative urban space policy is accentuated in various international and local planning documents. Riga is one of the cities of the European Union and preconditions for its development are similar to those of other cities, however, comparing to other cities, we are behind them in urban development and its planning activities. The existing planning system cannot ensure systematic and harmonic urban development. There is a lack of complex vision that would clearly define capital city's aims of development, tasks and actions that are required for their achievement in different levels of hierarchy. Today's Latvian society demands strict control of urban planning process, however, legislation can only partly affect the quality of urban design.

In urban development, it is useful to use the experience of cities that have already gone through the phases of development, which Riga will experience in the near future. In praxis of urban planning of the European Union increasing importance is given to planning as a process where different stakeholders actively participate. Cities create new planning tools that increase the quality of urban design.

10) Clarity of a place is important in two levels: first is its physical shape, second - activities. Functionally and spatially well organized urban space usually is easily understandable for humans, recognizable and meaningful. Urban physical shape is most intensively expressed in its most active points of action, which are connected by main urban channels. Urban space can be organized around a fixed point and divided into expressive areas, which are connected by clearly understandable routes. Following urban space structures are the main for a complex urban spatial composition and proportionate and gradual development for its parts:

- 1) linear structures;
- 2) nodes;
- 3) neighbourhoods.

Given the historically formed urban building situation, as well as the range of issues that need to be solved and processes of public development in Riga, a complex long-term approach is required for planning of the development of those structures, which may be achieved by professional, well coordinated urban design.

11) In order to organize planning of Riga's urban space and address issues of its aesthetic quality, covering different levels of urban hierarchy, following types urban design projects are proposed:

- 1) The city level: a project that addresses overall issues of urban spatial composition;
- 2) The structural level: a project that addresses spatial composition of individual structures and their link to other urban structures;
- 3) The neighbourhood level: a project that addresses issues of spatial composition of individual urban entities;
- 4) The object level: a project that addresses issues of spatial composition of individual objects.

Such hierarchy of urban design projects would provide opportunities for improvement of current urban design processes in Riga. They could be a part of a bigger urban project or be developed separately for addressing aesthetic issues of urban space. The main aim of such

urban design projects is creation of awareness about trends of urban space development in a long-term, and not an immediate solving of urban problems and creation of aesthetically perfect urban physical shape.

12) Planning in the neighbourhood level has the key role in obtaining of qualitative urban design solutions. Spatial development projects addresses the issues of urban development in a certain urban territory in accordance with its history, culture and landscape, it is directed to the ensurance of qualitative buildings and spaces, searchings of creation of original places, offerings of services, public participation, as well as to the role of various parties in attraction of investments and clarification of potential changes. Its main task is to create awareness about the possibilities of acquisition of qualitative urban design to parties, explaining the role of each party in the project implementation process. Spatial development process focuses on the local neighbourhood level and is the base for the plan of its authorized use.

13) Municipalities as providers and balancers of public interests are the main performers of urban planning works, who have to encourage people to participate and achieve better results. Riga City Council, by active participation in urban projects, should take the lead role in creation of qualitative urban design in the city. In order to achieve high-quality urban development solutions, the municipality has to conduce the involvement of professionals, as well as public education on issues of urban space formation.

IZMANTOTIE AVOTI USED SOURCES

Tiesību akti

Legislation

1. Administratīvā procesa likums. www.likumi.lv [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=55567>.
2. Arhitektūras politikas pamatnostādnes 2009.–2015. gadam. *Politikas plānošanas dokumentu datubāze* [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3102>.
3. Attīstības plānošanas sistēmas likums. www.likumi.lv [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=175748>.
4. Būvniecības likums. www.likumi.lv [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=36531>.
5. [Eiropas Savienības] Padomes 2001. gada 12. februāra rezolūcija par arhitektonisko kvalitāti pilsētās un lauku vidē (2001/C73/04). *Valsts valodas centrs* [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 15. okt.]. Pieejams: http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/STA/Tulkojumi_no_anglju_val/Rezoluucijas/Council_resolution_of_12_February_2001_on_architectural_quality_in_urban_and_rural_environments.doc.
6. Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes. www.likumi.lv [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=65563&version_date=15.08.2002&from=off.
7. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. *Politikas plānošanas dokumentu datubāze* [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3323>.
8. *Latvijas Republikas Satversme*: Satversmes sapulces 1922. g. 15. febr. kopsēdē pieņemtais teksts ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 2007. g. 3. maijam. – Rīga: Zvaigzne ABC, [2008]. – 15 lpp. – ISBN 978-9984-375-18.
9. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra spriedums lietā Nr. 2007-11-03. *Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija* [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 15. okt.]. Pieejams: http://www.rapl.m.gov.lv/uploads/filedir/Nozares/2007-11-03_osta.doc.
10. Leipcigas harta par ilgtspējīgām Eiropas pilsētām: (pieņemta neoficiālā ministru sanāksmē par pilsētu attīstību un teritoriālo kohēziju, kas notika Leipcigā 2007. g. 24.–25. maijā). *Valsts valodas centrs* [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 15. okt.]. Pieejams: http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/STA/Tulkojumi_no_anglju_val/Dazhaadi/Leipzig_Charter_of_Informal_meeting_in_Territorial_Cohesion.doc.
11. Likums „Par Eiropas ainavu konvenciju”. www.likumi.lv [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=156001>.

12. Likums „Par pašvaldībām”. www.likumi.lv [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57255>.
13. Lisabonas stratēģija : (pieņemta Eiropas Komisijā 2000. g. 23. un 24. martā Lisabonā). *EUR-lex* [tiešsaiste] : piekļuve Eiropas Savienības tiesību aktiem [skatīts 2011. g. 16. febr.]. Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/lv/dossier/dossier_13.htm#1.
14. Ljubljana Declaration on Urban Regeneration & Climate Change. *European Forum for Architectural Policies (EFAP)* [tiešsaiste] : 2008. g. 17. jūn. [skatīts 2010. g. 15. okt.]. Pieejams: http://www.efap-fepa.eu/indexb.php?section=3&s_sect=1&lg=en&id=47&order=&begin=.
15. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums. www.likumi.lv [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=76001>.
16. Teritorijas plānošanas likums. www.likumi.lv [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=63109>.
17. UNESCO Vispārējā kultūras daudzveidības deklarācija : (pieņemta 2002. g.). *UNESCO Latvijas Nacionālā komisija* [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 15. okt.]. Pieejams: <http://www.unesco.lv/lat/index/documents/declarations.html>.
18. Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi : Ministru kabineta 2009. g. 6. okt. noteikumi Nr.1148. www.likumi.lv [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=198901>.

Grāmatas

Books

19. **Akbar, Omar.** *Archilab Europe* : strategic architecture. Orleans : HYX, 2008. 184 p. ISBN 9782910385569.
20. **Alexander, Christopher.** *The Nature of Order*. Book 3. A Vision of a Living World. California : The Center for Environmental Structure, 2005. 697 p. ISBN 0-9726529-0-6.
21. **Alexander, Christopher.** *Notes on the Synthesis of Form*. Cambridge : Harvard Univ. Press, [1997]. 216 p. ISBN 0674627504.
22. **Alexander, Christopher, Ishikawa, Sara, Silverstein, Murray.** *A Pattern Language* : towns, buildings, construction. New York : Oxford Univ. Press, 1977. 1171 p. ISBN 0195019199.
23. **Asaris, Gunārs, Roze, Andris, Melbergs, Gunārs.** *Rīgas attīstības plāns (1995.–2005.)*. 1. sēj. Rīgas dome. Pilsētas attīstības departaments. Arhitektūras pārvalde. Pilsētplānošanas nod. Rīga : Rīgas dome, 1995. 156 lpp.
24. **Aspern Airfield Project Team and Aspern Airfield Planning Team.** *Aspern Airfield Master Plan* : executive summary. Vienna : Vienna City Administration, 2008. 24 p.
25. **Baldunčiks, Juris, Pokrotniece, Kornēlija.** *Svešvārdu vārdnīca*. Rīga : Jumava, 1999. 879 lpp. ISBN 9984-052-66-4.
26. **Bākule, Irēna, Sikсна, Arnis.** *Rīga ārpus nocietinājumiem* : pilsētas plānotā izbūve un

- pārbūve no 17. gs. līdz Pirmajam pasaules karam. Rīga : Neptuns, 2009. 247 lpp. ISBN 978-9984-807-36-2.
27. **Баранов, Н. Н.** *Силует города*. Ленинград : Стройиздат. Ленинградское отд-ние, 1980. 184 с.
28. **Bechtel, Robert B., Marans, Robert W., Michelson, William M.** *Methods in Environmental and Behavioral Research*. Florida : Robert E. Krieger Publ. Company, 1990. 415 p. ISBN 0-89-464479-3.
29. **Bērzkalns, P.** *Rīgas pilsētas pēckara laikmeta (1920.–1940.) apbūves rajons pie Vidzemes gatves*. Rīga : [b. i.], 1943. 273 lpp.
30. **Boeckl, M.** *Wien = Vienna : new urban architecture*. Vienna : Springer, 2005. 160 p. Edition Architektur aktuell. ISBN 9783211252499.
31. **Briņķis, J., Buka, O.** *Pilsētu un lauku apdzīvoto vietu kompleksu arhitektoniski telpiskā plānošana* : māc. grām. Rīga : RTU, 2006. 236 lpp. : il., sh., tab., kartes. ISBN 9984-432-180-0.
32. **Buchner, H., Kohoutek, R., Pamer V.** *Kabelwerk* : a development process as a model. Vienna : Urban Development Vienna, Municipal Department 21B, Urban District Planning and Land Use, 2004. 184 p.
33. **Buka, O., Volrāts, U.** *Pilsētībūvniecība*. Rīga : Zinātne, 1987. 250 lpp.
34. *HafenCity Hamburg* : der Masterplan = HafenCity Hamburg : the Masterplan. Hamburg : HafenCity Hamburg, 2006. 88 p.
35. **Celmiņa, Ilona.** *Rīgas pārvalde astoņos gadsimtos*. Rīga : SIA Rīgas nami : Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 2000. 352 lpp. ISBN 9984-9116-3-2.
36. **The City Planning Administration.** *Stockholm City Plan*. Stockholm : City of Stockholm, 2009. 12 lpp. : il., kartes, shēmas. T. p. interneta resursu sk.: international.stockholm.se/PageFiles/165973/Cityplan_short.pdf.
37. **Choay, Françoise.** *The Modern City: Planning in the 19th Century*. New York : George Braziller, 1969. 128 p. ISBN 978-0807605202.
38. *Creating Successful Masterplans* : a guide for clients. J. Averley, J. Eley, P. Stewart et al. London : Commission for Architecture and the Built Environment, 2004. 159 p.
39. *Creative Future – Growth Potentialities for Baltic Cities*. L. Blech, B. Brandhuber, A. Kononen et al. Maintal : Braun & Sohn, 2009. 88 p. T. p. interneta resursu sk.: http://www.hwwi.org/fileadmin/hwwi/Leistungen/Gutachten/Creative_Future_Screen.pdf.
40. **Crosby, Theo.** *How to Play the Environment Game*. Harmondsworth : Penguin Books Ltd, 1973. 263 p. ISBN-10: 0140523049.
41. *Draft revised supplementary planning guidance* : London view management framework. London : Greater London Authority, 2009. 273 p. ISBN 9781847812636.
42. **European Commission.** *European Spatial Development Perspective (ESDP)* : towards

balanced and sustainable development in the territory of the European Union, agreed at the Informal Council of Ministers responsible for Spatial Planning, Potsdam, May 1999. Luxembourg : OPEEC, 1999. 87 p.

43. **Freie und Hansestadt Hamburg.Behörde für Stadtentwicklung und Umwelt. Räumliches Leitbild** : Entwurf. Hamburg : Freie und Hansestadt Hamburg, 2007. Wachsende Stadt – grüne Metropole am Wasser. 200 S.

44. **Gehl Architects ApS. Partitur des öffentlichen Raums** : Planungshandbuch Aspern Seestadt. Wien : Stadt Wien, Magistratsabteilung 18 - Stadtentwicklung und Stadtplanung, 2009. 124 S. ISBN 978-3-902576-27-9.

45. **Gehl, Jan. Life Between Buildings** : using public spaces. Copenhagen : The Danish Architectural Press, 2006. 192 p. ISBN 9788774073604.

46. **Gehl, Jan, Gemzøe, Lars. New City Spaces**. 3rd. ed. Copenhagen : The Danish Architectural Press, 2001. 263 p. ISBN 9788774072935.

47. **Giedion, Sigfried. Raum, Zeit, Architektur die Entstehung einer neuen Tradition**. Ravensburg : Otto Maier Verl., 1965. 536 S.

48. **GlashusEtt. Hammarby Sjöstad – a unique environmental Project in Stockholm**. Stockholm : GlashusEtt, 2007. 32 lpp.

49. **Hall, Peter. Cities in Civilization** : culture, innovation, and urban order. London : Phoenix Giant, 1998. 1169 p. ISBN 0753808153.

50. **Holcmanis, A. Vecrīga – pilsētībūvniecības ansamblis**. Rīga : Zinātne, 1992. 253 lpp. ISBN 579660474.

51. **Hough, Michael. Cities and Natural Process**. London ; New York : Routledge, 1995. 326 p. ISBN 0-415-12168-X.

52. **International Manual of Planning Practice**. Ed. by Judith Ryser, Teresa Franchini. New a. expanded ed. Hague : ISOCARP, 2008. p. 7.–34, 101.–141.

53. **Jacobs, Jane. The Death and Life of Great American Cities**. New York : Vintage Books Ed., 1992. 458 p. ISBN 0-679-74195-X.

54. **Knieling, Joerg, Othengrafen, Frank. Planning Cultures in Europe** : decoding cultural phenomena in urban and regional planning. Hamburg : HafenCity University, 2009. 374 p. Urban and Regional Planning and Development Series. ISBN-13: 978-0754675655.

55. **Koolhaas, R., Mau, B. S, M, L, XL**. New York : Monacelli Press, 1995. 1376 p. ISBN-10: 3822877433.

56. **Krastiņš, Jānis. Eklektisms Rīgas arhitektūrā**. Rīga : Zinātne, 1988. 279 lpp. ISBN 5-7966-0093-1 (ies.)

57. **Krastiņš, Jānis. Latvijas Republikas būvmāksla**. Rīga : Zinātne, 1992. 235 lpp. ISBN 5796608495 (ies.).

58. **Krastiņš, Jānis. Mežaparks**. Rīga : Zinātne, 1997. 229 lpp. ISBN 5796611593 (ies.).

59. **Krastiņš, Jānis. Rīgas arhitektūras stili**. Rīga : Jumava, 2005. 240 lpp. ISBN 9789984380179.

60. **Krastiņš, Jānis, Strautmanis, Ivars. Lielais Rīgas arhitektūras ceļvedis**. Rīga : Puse, [2002]. 374 lpp. ISBN 9984-527-61-1.

61. **Krastiņš, Jānis, Strautmanis, Ivars, Dripe, Jānis. Latvijas arhitektūra no senatnes līdz mūsdienām**. Rīga : Baltika, 1998. 312 lpp. ISBN 9984-917-83-5.

62. **Krier, Rob. Architectural Composition**. New York : Rizzoli International Publ., 1993. p. 320. ISBN 9780847809653.

63. **Krier, Rob. Town Spaces** : contemporary interpretations in traditional urbanism. Basel etc. : Birkhauser – Publ. for Architecture, 2006. p. 236–247.

64. **Lang, Jon. Urban Design: a Typology of procedures and products**. London : Architectural Press, 2005. 421 p. ISBN 9780750666282.

65. **Lejnieks, Jānis. Rīgas arhitektūra**. Rīga : Avots, 1989. 255 lpp. ISBN 9789984053363.

66. **Lejnieks, Jānis. Rīga, kuras nav** = Never-built Riga = Ein Riga, das es nie gegeben hat. Latvijas Dabas un pieminekļu aizsardzības biedrība. Rīga : Zvaigzne, 1998. 399 lpp. ISBN 5-796-611-91-7.

67. **Lerup, Lars. After the City**. Cambridge : The MIT Press, 2000. 200 p. ISBN 9780585309620.

68. **Levy, John M. Contemporary Urban Planning**. 8th ed. New Jersey : Prentice Hall, 2009. 448 p. ISBN 9780136025450

69. **Lynch, Kevin City Sense and City Design** : writings and projects by K. Lynch. Ed by T. Banerjee, M. Southworth. London : The MIT Press, 1990. 853 p. ISBN 9780262121439.

70. **Lynch, Kevin. The Image of the City**. Cambridge : Cambridge Mass, 1960. 188 p.

71. **Lynch, Kevin. A Theory of Good City Form**. Cambridge : The MIT Press, 1981. 514 p. ISBN 9780262120852.

72. **Mierop, Caroline. Skyscrapers: higher and higher**. Paris : Inst. Francais D'Architecture, 1995. 221 p. ISBN 9782909283203.

73. **Multiple City** : urban concepts, 1908–2008. Ed. by Sophie Wolfrum, Winfried Nerdinger. Berlin : Jovis, 2008. 344 p. ISBN 978-3-86859-001-2.

74. **Mutations**. R. Koolhaas, S. Kwintje, S. Boeri et al. Barcelona : [Actar] ; Bordeaux : Arc en rêve centre d'architecture, [2001]. 720, [79] p. ISBN 8495273519.

75. **A New Theory of Urban Design**. C. Alexander, H. Neis, A. Anninou, I. King. New York : Oxford Univ. Press, 1987. Center for Environmental Structure Series, Vol. 6. 251 p. ISBN 0-19-503753-7.

76. **Otra Rīga**. S. Treija, I. Pedece, M. Liepa u. c. Rīga : Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, 2004. 96 lpp.

77. **Pagano, Michael A., Bowman, Ann O'M. Cityscapes and Capital** : the politics of urban development. London : The Johns Hopkins Univ. Press, 1997. 190 p. ISBN 0-8018-5034-7.

78. **Pahl-Weber, E., Henckel, D., Klinge, W. The Structure of Government and Administration**

and Planning System in the Federal Republic of Germany. Berlin : Technische Univ. Berlin, 2006. 105 p.

79. **Hester, Randolph T.** *Planning Neighbourhood Space With People*. New York : Van Nostrand Reinhold Company, 1984. 203 p. ISBN 0-44223223-3.

80. **Reed, Peter.** *Groundswell* : constructing the contemporary landscape. New York : The Museum of Modern Art, 2005. 168 p. ISBN 9780870703799.

81. *Responsive Environments* : a manual for designers. I. Bentley, A. Alcock, P. Murrain et. al. Oxford : Butterworth-Architecture, 1985. 152 p.

82. Rīga to/paš reiz. Kalendārs. G. Apsītis, A. Beldavs, M. Locs. Rīga : SIA Karšu veikals „Jāņa sēta”, 2010. ISBN 978-9984-07-574-7.

83. **Rīgas dome.** *Rīgas attīstības programma 2006.–2012. gadam*. Rīga : Rīgas dome, 2005. 197 lpp.

84. **Rīgas dome.** *Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam „Rīga – iespēja ikvienam!”*. Rīga : Rīgas dome, 2010. 68 lpp.

85. **Rīgas dome.** *Rīgas teritorijas plānojums 2006.–2018.gadam*. Rīga : Rīgas dome, 2005. 206 lpp.

86. **Robertson, Howard.** *The Principles of Architectural Composition*. London : The Architectural Press, 1924. 166 p.

87. **Rosenau, Helen.** *The Ideal City* : in its architectural evolution in Europe. London et al. : Routledge Library Ed., 2007. 195 p. ISBN 0-4154-1935-2.

88. **Rossi, Aldo.** *The Architecture of the City*. Cambridge : The MIT Press, 1992. 202 p. ISBN 9780262181013.

89. **Rubīns, Jānis.** *Rīgas dzīvojamais fonds 20. gadsimtā* : tipoloģiskā rakursā. Rīga : Jumava, 2004. 105 lpp. ISBN 9984-058-15-8 (ies.).

90. **Southworth, Michael, Ben-Joseph, Eran.** *Streets and the Shaping of Towns and Cities*. Washington : Island Press, 2003 (1997). 198 p. ISBN 9781559639163.

91. *Spatial Development and Spatial Planning in Germany*. Bonn : Federal Office for Building and Regional Planning, 2001. 72 p.

92. **Stadt Wien.** *Hochhauser in Wien* : Stadtebauliche Leitlinien. Wien : Stadt Wien, Magistratsabteilung 18 - Stadtentwicklung und Stadtplanung, 2002. 45 S. ISBN 3-902015-40-3.

93. **Stockholms Stad Stadsbyggnadskontoret.** *Kvalitetsprogram för gestaltning* : Delav Sjöstadporten Hammarby Sjöstad. Dp 2006-03400-54. Stockholm : Stockholms Stad Stadsbyggnadskontoret, 2009. 48 lpp.

94. **Stockholms Stad Stadsbyggnadskontoret.** *Stockholms Byggnadsordning* : ett förhållningssätt till stadens karaktärsdrag. Stockholm : Stockholms Stad Stadsbyggnadskontoret, 2001. 20 lpp.

95. **Strautmanis, Ivars.** *Dialogs ar telpu*. Rīga : Liesma, 1977. 136 lpp.

96. **Suhr, Heinrich.** *Stadtgestalt Hamburg* : Entwicklungsstrategien. Arbeitsgruppe für Stadtplanung. Hamburg : Hamburg Stadtentwicklungsbehörde Hamburg, 2000. 169 S. : Ill.

97. **Šusts, V.** *Telpas uztvere un kompozīcija*. Rīga : Zvaigzne, 1979. 9.-11. lpp.

98. *Urban Sprawl in Europe. Landscapes, Land-Use Change and Policy*. Ed. by Ch. Couch, L. Leontidou, G. Petschel-Held. Oxford : Willey-Blackwell Publ., 2008. 296 p. ISBN-10: 140513917X.

99. *The Value of Urban Design*. M. Carmona et. al. London : Commission for Architecture and Built Environment, 2001. 113 p. ISBN 9780727729811.

100. **Vienna City Administration Municipal Department 18.** *Urban Development and Planning STEP05* : Urban Development Plan Vienna, 2005. Vienna : Vienna City Administration, 2005. 76 p.

101. **Walter, Jörn.** *Pläne Projekte Bauten* : Architektur und Städtebau in Hamburg. Berlin : Verlagshaus Braun, 2006. 296 S. ISBN 9783935455787.

102. **Weston, Richard.** *Material, Form und Architektur*. Stuttgart : W. Kohlhammer, 2003. 240 S. ISBN 3170174495.

103. **Whyte, William Hollingsworth.** *The Social Life of Small Urban Spaces*. Washington : The Conservation Found., 1980. 125 p. ISBN 0891640576.

104. **Wittkower, Rudolph.** *Architectural Principles in the Age of Humanism*. 4th ed. London et al. : Academy Ed. et al., 1988. 160 p. ISBN 0856708755.

105. **Zumthor, Peter.** *Atmospheres* : architectural environments, surrounding objects. Basel ; Boston : Birkhauser, 2006. 75 p. ISBN 9783764374952.

Raksti rakstu krājumos un periodikā

Articles in issues of publications and periodicals

106. **Ackerknecht, D.** Tall Buildings and Urban Planning. *Tall Buildings in Urban Context*. Ed. by D. Ackerknecht & S. Assaf. Dhahran : College of Environmental Design, Univ. of Petroleum & Minerals, 1986. p. 243–262.

107. **Berleant, A.** Aesthetic perception in environmental design. *Environmental Aesthetics*. Cambridge; New York : Cambridge Univ. Press, 1988. p. 84–97. ISBN 0521341248.

108. **Bula, Regīna.** Publiskā ārtelpa. *Latvijas Arhitektūra*, Nr.3(53), 2004, 92.–96. lpp. ISSN 1407-4923.

109. **Burgess, H.** Visual Perception of Tall Buildings. *Tall Buildings in Urban Context*. Ed. by D. Ackerknecht & S. Assaf. Dhahran : College of Environmental Design, Univ. of Petroleum & Minerals, 1986. p. 79–114.

110. **Čepāne, Ilma, Statkus, Sandijs.** Pašvaldības teritorijas plānojums kā īpašuma tiesību aprobežojums. *Jurista Vārds*, Nr.3, 2005, 25. janv., 1., 4.–7. lpp. ; Nr.4, 1. febr., 8.–14. lpp.

ISSN 1691-2462.

111. **Dematteis, G.** Spatial images of European urbanization. *Cities in Contemporary Europe*. Ed. by A. Bagnasco, P. Le Galès. Cambridge ; New York : Cambridge Univ. Press, 2000. p. 48–73. ISBN 9780521662482.

112. **Greenbie, B. B.** The landscape and social symbols. *Environmental Aesthetics*. Cambridge; New York : Cambridge Univ. Press, 1988. p. 64–73. ISBN 0521341248.

113. **Hershberger, R. G.** A study of meaning and architecture. *Environmental Aesthetics*. Cambridge; New York : Cambridge Univ. Press, 1988. p. 175–194. ISBN 0521341248.

114. **Hofer, A., Puchinger, K.** Austria. *International Manual of Planning Practice*. Hague : International Society of City and Regional Planners, 1995. Vol. 2, p. 25–36. ISBN 9075524013.

115. **Iljanova, D.** Vispārīgie tiesību principi un to funkcionālā nozīme. *Mūsdienu tiesību teorijas atziņas* : māc. grām. : rakstu krāj. Rīga : Tiesu namu aģentūra, 1999. 87.–107. lpp. ISBN 9984-671-01-1.

116. **Kaplan, S.** Perception and landscape: conceptions and misconceptions *Environmental Aesthetics*. Cambridge ; New York : Cambridge Univ. Press, 1988. p. 45–55. ISBN 0521341248.

117. **Kastiņš, J.** Ieskats Rīgas pilsēt būvnieciskās attīstības vēsturē. *Rīgas ielas* : enciklopēdija, 1. sēj. Rīga : Apgāds „Priedaines”, 2001. 14.–17. lpp.

118. **Krastiņš, J.** Pilsēt būvniecības teorijas attīstība Rīgā XIX gs. otrajā pusē un XX gs. sākumā. *Latvijas PSRS pilsētu arhitektūra* : [rakstu krāj.]. Rīgas Politehniskais inst. Arhitektūras katedra. Rīga : Zinātne, 1979, 48. –57. lpp.

119. **Krastiņš, J., Vasiljevs, J.** Rīgas izbūve un arhitektūra 19. gs. otrajā pusē un 20. gs. sākumā. *Rīga 1860–1917*. Rīga : Zinātne, 1978, 413.–450. lpp.

120. **Künast, R.** Podsdam Square is not Berlin. *Archilab Europe* : strategic architecture. Orleans : HYX Publisher, 2008. p. 120–121. ISBN 9782910385569.

121. **Lamze, A.** Teritorijas problēma Lielrīgas izbūvē. *Rīga kā Latvijas galvaspilsēta* : rakstu krāj. Latvijas Republikas 10 g. pastāvēšanas atcerei. T. Liventāla un A. Sadovska red. Rīga : Rīgas pils. valde, 1932. 769.–790. lpp.

122. **Lang, J.** Symbolic aesthetics in architecture: toward a research agenda. *Environmental Aesthetics*. Cambridge; New York : Cambridge Univ. Press, 1988. p. 11–26. ISBN 0521341248.

123. **Laube, Eižens.** Arhitektūras gars atjaunotā Latvijā. *Latvijas Arhitektūra*, Nr. 4/5, 1939, 111.–113. lpp.

124. **Lejnieks, Jānis.** Augstceltnes Rīgai. *Latvijas Arhitektūra*, Nr.1 (57), 2005, 36.–39. lpp. ISSN 1407-4923.

125. **Lejnieks, Jānis** Process. *Latvijas Arhitektūra*, Nr.1 (57), 2005, 4.–5. lpp. ISSN 1407-4923.

126. **Lozano, E. E.** Visual needs in urban environments and physical planning. *Environmental Aesthetics*. Cambridge ; New York : Cambridge Univ. Press, 1988. p. 395–421. ISBN 0521341248.

127. **Lüder, Ines, Zvirgzdiņš, Artis.** Berlīnes augšupieces centieni. *Latvijas Arhitektūra*,

Nr.1 (57), 2005, 64.–66. lpp. ISSN 1407-4923.

128. **Nasar, J. L.** The effect of sign complexity and coherence on the perceived quality of retail scenes *Environmental Aesthetics*. Cambridge ; New York : Cambridge Univ. Press, 1988. p. 300–320. ISBN 0521341248.

129. **Nohl, W.** Open space in cities: in search of a new aesthetics. *Environmental Aesthetics*. Cambridge; New York : Cambridge Univ. Press, 1988. p. 74–83. ISBN 0521341248.

130. **Ossvald, F., Baccini, P.** *Netzstadt*. Designing the Urban. Basel ; Boston ; Berlin : Birkhauser, 2003. p. 301.

131. **Paal, M.** Metropolitan governance and regional planning in Vienna. *Metropolitan governance and spatial planning*. London ; New York : Spon Press, 2003. p. 230–243. ISBN 0415274486.

132. **Ridout, M.** Scenic-beauty issues in public policy making. *Environmental Aesthetics*. Cambridge; New York : Cambridge Univ. Press, 1988. p. 434–448. ISBN 0521341248.

133. **Roze, Andris.** Pilsētvides arhitektūra: kvalitātes atslēga. *Latvijas Arhitektūra*, Nr.1 (63), 2006, 104.–106. lpp. ISSN 1407-4923.

134. **Roze, A.** Trīs Detroitas un viena Rīga. *Arhitekts*, Nr.19/20, 21, 1993, 26.–28. lpp.

135. **Šaltāns, Jānis.** Cik augstu un kur. *Latvijas Arhitektūra*, Nr.1 (57), 2005, 6.–8. lpp. ISSN 1407-4923.

136. **Vainovskis, A.** Mūsdienu arhitektūra pilsētas vēsturiskajā vidē. *Latvijas PSRS pilsētu arhitektūra* : [rakstu krāj.]. Rīgas Politehniskais inst. Arhitektūras katedra. Rīga : Zinātne, 1979, 118.–129. lpp.

137. **Zandberga, R.** Rīgas 1293. gada būvnoteikumi. *Arhitektūra un pilsēt būvniecība Latvijas PSR*, 2. sēj. Rīga : Zinātne, 1971, 59.-74. lpp.

138. **Zeiss, Reinhards.** Augstceltņu bums Vīnē. *Latvijas Arhitektūra*, Nr.1 (63), 2006, 88.–[89.] lpp. ISSN 1407-4923.

139. **Zvirgzdiņš, Artis.** Viļņas jaunais centrs. *Latvijas Arhitektūra*, Nr.1 (57), 2005, 50.–51. ISSN 1407-4923.

Elektroniskie resursi

Electronic resources

140. Administratīvā procesa principu un normu piemērošana ar būvniecību saistītās lietās administratīvo tiesu praksē. *Delna* [tiešsaiste] : sabiedrība par atklātību. 2008. [skatīts 23.04.2008]. Pieejams: <http://www.delna.lv/spriedumi/41.0.0.1.0.0.phtml>.

141. *Architects' Council of Europe* [tiešsaiste]. 2010 [skatīts 2010. g. 10. okt.]. Pieejams: http://www.ace-cae.org/public/contents/index/category_id/125.

142. **Arhitektūras platforma A4D. Torņakalns – Fletcher Priest Architects** [tiešsaiste]. 2007. g. 26. sept. [skatīts 2011. g. 10. janv.]. Pieejams: <http://www.a4d.lv/lv/projekti/>

tornakalns__fletcher_priest_architects/.

143. **Celmiņš, Viesturs.** Latvijas iedzīvotājs nedomā tālāk par pusotru gadu : [saruna ar sociologu un Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorijas pētnieku]. Pierakst. A. Zeltiņa. *db.lv* [tiešsaiste] 2008. g. 11. jūl. [skatīts 2008. g. 3. okt.]. Pieejams: http://www.db.lv/numuraintervija/a/2008/07/11/Viesturs_Celminsh_Latvija.

144. **Federal Ministry of Transport, Building and Urban Affairs.** „*Baukultur*“ as an Impulse for Growth – Good Examples for European Cities [tiešsaiste] : sel. case studies. Berlin, 2007 [skatīts 2011. g. 15. febr.]. Pieejams: <http://mimarlarodasi.org.tr/UIKDocs%5Cgoodexamplesreport.pdf>.

145. Geštalta vēsture. *Rīgas Geštalta institūts* [tiešsaiste] [skatīts 2011. g. 19. febr.]. Pieejams: http://www.gestalt.lv/lat/kas_ir_gestalts/

146. **Latvijas Republikas Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija.** Likumprojekts „Teritorijas attīstības plānošanas likums”. *Latvijas Republikas Ministru kabinets* [tiešsaiste]. Rīga, 2010 [skatīts 2011. g. 15. febr.]. Pieejams: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40164511&mode=mkk&date=2011-01-24>.

147. Maslow's Hierarchy of Needs : Citation: Huitt, W. (2007). Maslow's hierarchy of needs. *Educational Psychology Interactive* [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 2. sept.]. Pieejams: <http://www.edpsycinteractive.org/topics/regsys/maslow.html>.

148. *The New Charter of Athens 2003* : the European Council of Town Planners Vision for Cities in the 21st Century. *ECTP-CEU* : European Council of Spatiar Planers [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 17. febr.]. Pieejams: <http://www.ceu-ectp.eu/index.asp?id=108>.

149. Par Būvvaldi. *Rīgas pilsētas Būvvalde* [tiešsaiste], 2009. [skatīts 2010. g. 10. okt.]. Pieejams: <http://www.rpbv.lv/par-buvvaldi>.

150. The European City. *Nationale Stadtentwicklungspolitik* [tiešsaiste] [skatīts 2009. g. 1. okt.]. Pieejams: http://www.nationale-stadtentwicklungspolitik.de/cIn_016/nn_246684/EN/NationalUrbanDevelopmentPolicy/KeyIssues/KeyIssues.html.

151. Par projektu „Apkaimes”. *apkaimes.lv* [tiešsaiste]. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, 2008 [skatīts 2010. g. 3. martā]. Pieejams: <http://www.apkaimes.lv/about>.

152. **Planprocessen.** *Stockholms stad* [tiešsaiste]. 2010 [skatīts 2010. g. 28. martā]. Pieejams: <http://www.stockholm.se/TrafikStadsplanering/Stadsplanering/Planprocessen/%3Foversatt%3D&twu=1>.

153. **Rådet till skydd för Stockholms skönhet.** *Stockholms stad* [tiešsaiste]. 2010 [skatīts 2010. g. 28. martā]. Pieejams: <http://www.stockholm.se/OmStockholm/Forvaltningar-och-bolag/Skonhetsradet/Radet-till-skydd-for-Stockholms-skonhet/>.

154. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcija. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija [tiešsaiste] Rīga, 2009 [skatīts 2010. g. 30. okt.]. Pieejams: <http://www.raplm.gov.lv/uploads/filedir/telpiska%20>

planosana/2009/RAPLMkonc_020609_TPS.pdf.

155. *Rīga tourist map*. [tiešsaiste] [skatīts 2011. g. 20. mar.]. Pieejams: <http://mappery.com/map-of/Riga-Tourist-Map-2>.

156. [Rīgas apbūves] vēsture. *Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments* [tiešsaiste]. 2005 [skatīts 2009. g. 6. jūl.]. Pieejams: <http://www.rdpad.lv/about/history/>.

157. Rīgas attīstības plāns. *Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments* [tiešsaiste]. 2005 [skatīts 2009. g. 2. okt.]. Pieejams: <http://www.rdpad.lv/rpap/>.

158. *Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments* [tiešsaiste]. 2005 [skatīts 2010. g. 3. martā]. Pieejams: <http://www.rdpad.lv/about/>.

159. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padome. *Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija* [tiešsaiste]. 2007 [skatīts 2010. g. 5. okt.]. Pieejams: <http://www.mantojums.lv/?cat=590&lang=lv>.

160. Rīgas vēsturiskais centrs – pasaules kultūras un dabas mantojuma saraksta objekts *Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija* [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 5. okt.]. Pieejams: <http://www.mantojums.lv/?cat=807&lang=lv>.

161. **Roze, A.** Rīgas telpiskās kompozīcijas attīstība. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments. *Es pētu Rīgu* [tiešsaiste] : stratēģiskās uzraudzības sistēma. Rīga, 2004 [skatīts 2010. g. 30. okt.] Pieejams: http://www.sus.lv/files/13_rigas_telpiskas_kompozicijas_attistiba_ar_3d_persp.pdf.

162. RPAB nolikums. *Pašvaldības aģentūra Rīgas pilsētas arhitektu birojs* [tiešsaiste]. 2005 [skatīts 2009. g. 9. okt.]. Pieejams: <http://www.pilsetasarhitekts.riga.lv/index.php?Itemid=46>.

163. Stockholm City Plan : a summary in English. *Stockholms stadsbyggnadskontor* [tiešsaiste]. 1998 [skatīts 2010. g. 22. janv.]. Pieejams: <http://www.sbk.stockholm.se/op/op-eng.htm>.

164. **The City of Sockholm.** Stockholm Winner 2010 : European green capital : Vision 2030 – “A World Class Stockholm”. *Association of Public and Land-grant Universities* [tiešsaiste] [skatīts 2011. g. 17. febr.] Pieejams: <http://www.aplu.org/NetCommunity/Document.Doc?id=2965>.

165. **Zvirgzdiņš, Artis.** Pilsētas kultūra. *Arhitektūras platforma A4D* [tiešsaiste]. 10/07/2006 [skatīts 2008. g. 3. okt.]. Pieejams: http://www.a4d.lv/lv/raksti/pilsetas_kultura/+Pils%C4%93tas+kult%C5%ABra&cd=1&hl=lv&ct=clnk&gl=lv.

Nepublicēti izdevumi

Unpublished issues

166. **Alliance of Baltic Cities.** *Summary Report from six ABC seminar, 2003–2005*. Malmö : Alliance of Baltic Cities, 2005. 40 p.

167. **Ancāne, Anna.** *Rīgas arhitektūra un pilsēt būvniecība 17. gs. otrajā pusē* : promocijas darbs. Latvijas Mākslas akadēmija Mākslas vēstures institūts. Rīga : LMA, 2010. 260 lpp. : krās. il., faks., kartes, plāni.

168. **Bērziņš, Egons.** *Priekšlikumi un rekomendācijas Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu grozījumiem ūdens teritoriju un krastmalu izmantošanai.* Rīga : SIA „EgG”, 2010.

169. **Dambis, Juris.** *Rīgas centra arhitektoniski telpiskās vides kvalitāte, 1995–2010* : promocijas darbs. Rīgas Tehniskā universitāte. Arhitektūras un pilsētplānošanas fak. Rīga : RTU, 2010. 226 lp. : krās. il., faks., diagr., kartes, plāni.

170. **Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija.** *Būvniecības likuma projekts.* Rīga, 2010. 10 lpp.

171. **Latvijas Universitāte. Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte.** *Rīgas pilsētas ainavu teritoriju izdalīšana, analīze un novērtēšana.* Rīga : LU. Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fak., 2009. 139 lpp.

172. **Levāne, S.** *Lekciju konspēkts kompozīcijā.* Rīga : RTU, 2000.

173. **Platform Masterplan.** *Arbeitshilfe zur Strukturierung von Masterplanprozessen in Wien.* Wien, 2009. 38 S.

174. **Treija, Sandra.** *Dzīvojamās vides attīstība Rīgā* : promocijas darbs. Rīgas Tehniskā universitāte. Arhitektūras un pilsētplānošanas fak. Rīga : RTU. Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultāte, 2006. 160 lpp.

175. **Zemešs, D.** *Arhitektoniski telpiskie aspekti Rīgas mājokļu vērtēšanā.* Rīga : Rīgas Tehniskā universitāte, 2010. 85 lpp.

Konferenču un semināru materiāli

Materials of conferences and seminars

176. [Baltijas pilsētu apvienības Pilsētplānošanas komisijas seminārs] „*Baltic Towers – Contribution to the City and the Community*” [„Torņi Baltijā – ieguvums pilsētai un sabiedrībai”], Gdaņska (Polija), 2009. g. 2.–4. apr.

177. [Baltijas pilsētu apvienības Pilsētplānošanas komisijas seminārs] „*Planning and the Public – Pubic Participation and Public Space in City Development*” [“Plānošana un sabiedrība – sabiedrības dalība un publiskā telpa pilsētas attīstībā”], Viļņa (Lietuva), 2007. g. 19.–21. apr.

178. [Baltijas pilsētu apvienības Pilsētplānošanas komisijas projekta „*Visual Cities*” seminārs], Sanktpēterburga (Krievija), 2008. g. 13.–16. feb.

179. [Baltijas pilsētu apvienības Pilsētplānošanas komisijas projekta „*Visual Cities*” seminārs], Viļņa (Lietuva), 2007. g. 11.–13. dec.

Intervētās personas (iekavās norādīts intervijas datums; materiāli glabājas pie autores)

Persons interviewed (in brackets the date of interview is indicated; materials are kept by the author)

180. **Gunārs ASARIS**, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātes asociētais profesors (05.08.2009.).

181. **Egons BĒRZIŅŠ**, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātes praktizējošais docents (28.08.2009.).

182. **Uģis BRATUŠKINS**, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātes asociētais profesors (11.05.2009.).

183. **Jānis BRINĶIS**, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātes profesors (10.04.2009.).

184. **Katrīna CENGERLINGA (Cathrin ZENGERLING)**, Hamburgas Hafencity Universitātes Pilsētplānošanas un pilsētu attīstības katedras zinātniskā darbiniece tiesību un pārvaldes nozarē (15.09.2009.).

185. **Ilma ČEPĀNE**, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras profesore; no 1996. līdz 2006. g. Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesnese (04.10.2010.)

186. **Juris DAMBIS**, Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītājs (20.10.2009.)

187. **Ventis DIDRIHSONS**, SIA „Venta Didrihsona arhitektūras studija” arhitekts (12.03.2009.).

188. **Jānis DRIPE**, Rīgas pilsētas arhitekts (10.03.2009.).

189. **Rūdolfs GIFINGERS (Rudolph GIFFINGER)**, Vīnes Tehniskās universitātes Arhitektūras un reģionālās plānošanas fakultātes profesors (13.11.2009.).

190. **Andreass HOFERS (Andreas HOFFER)**, Vīnes Tehniskās universitātes Arhitektūras un reģionālās plānošanas fakultātes profesors (02.11.2009., 02.12.2009.).

191. **Andis KUBLAČOVŠ**, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Projektu vadības attīstības direkcijas vadītājs (28.07.2009.).

192. **Jānis KRASTIŅŠ**, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātes profesors (17.03.2009.).

193. **Jorgs KNĪLINGS (Jörg KNIELING)**, Hamburgas Hafencity Universitātes Pilsētplānošanas un pilsētu attīstības katedras profesors, Pilsētplānošanas un reģionālās attīstības pētniecības lietu viceprezidents (23.09.2009.).

194. **Andris KRONBERGS**, Latvijas Arhitektu savienības priekšsēdētājs, SIA „Projektēšanas birojs ARHIS” arhitekts, biroja vadītājs (27.08.2009.).

195. **Kristīna LEIFMANE (Christina LEIFMAN)**, Stokholmas Pilsētplānošanas pārvaldes Stratēģiskās plānošanas departamenta direktore (29.06.2010.).

196. **Valters MĀZIŅŠ**, SIA „Jaunrīgas attīstības uzņēmums” valdes priekšsēdētājs (02.04.2009.).

197. **Silvija MEIERE**, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras

lektore (04.10.2010.).

198. **Ivars MILLERS**, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Pilsētplānošanas pārvaldes Teritorijas plānošanas nodaļas vadītājs (01.06.2009.).

199. **Foklmars Klauss PAMERS (Volkmar Klaus PAMER)**, Vīnes pilsētas Domes Pašvaldības departaments 21B Pilsētas rajonu plānošana un zemes izmantošana, dienvidi un ziemeļaustrumi; Kabelwerk projekta vadītājs no pašvaldības puses (11.12.2009.).

200. **Ilze KUNDZIŅA**, arhitekte, arhitektūras gaismas dizaina speciāliste (16.02.2011.).

201. **Oļģerts NIKODEMUS**, Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultātes dekāns (13.08.2009.).

202. **Juris POGA**, SIA „Arhitekta J. Poga birojs” direktors (11.05.2009.).

203. **Marita PEDERSENA (Marit PEDERSEN)**, Brīvās un Hanzas pilsētas Hamburgas Pilsētas attīstības un vides ministrijas Pilsētplānošanas departamenta Hamburgas „Räumliches Leitbild” projekta vadītāja (08.10.2009.).

204. **Gvido PRINCIS**, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta direktora v. i. (09.03.2009.).

205. **Kurts PUHINGERS (Kurt PUCHINGER)**, Vīnes pilsētas Būvniecības un tehniskās administrācijas Pilsētplānošanas grupas plānošanas direktors (25.01.2010.).

206. **Martins RĒRBIJS (Martin RÖRBY)**, Stokholmas Skaistuma padomes priekšsēdētājs (01.07.2010.).

207. **Andris ROZE**, arhitekts un pilsētplānotājs, Latvijas Arhitektu savienības Goda biedrs, Member Royal Architectural Institute of Canada (15.03.2009.).

208. **Guntars RUSKULS**, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Ekonomikas pārvaldes vadītāja vietnieks (03.08.2009.).

209. **Iveta STAŠA-ŠARŠŪNE**, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Pilsētplānošanas pārvaldes Vēsturiskā centra projektu nodaļas vadītāja (09.03.2009.).

210. **Ivars STRAUTMANIS**, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātes profesors (05.05.2009.).

211. **Patriks STOCS (Patrick STOTZ)**, Hamburgas HafenCity Universitātes Pilsētplānošanas un pilsētu attīstības katedras zinātniskais darbinieks; 2 gadus strādājis par gidu HafenCity Hamburg GmbH (02.10.2009.).

212. **Rūdolfs ŠOIVENSS (Rudolf SCHEUVENS)**, Vīnes Tehniskās universitātes Pilsētplānošanas, Infrastruktūras un Vides plānošanas departamenta Lokālās plānošanas katedras profesors (01.12.2009.).

213. **Dirks ŠŪBERTS (Dirk SCHUBERT)**, Hamburgas HafenCity Universitātes Pilsētplānošanas un pilsētu attīstības katedras profesors (13.10.2009.).

214. **Jorns VALTERS (Jörn WALTER)**, par būvniecību atbildīgā amatpersona (*Oberbaudirektor*) Brīvās un Hanzas pilsētas Hamburgas Pilsētas attīstības un vides ministrijā (20.10.2009.).

